

Állatorvostudományi Egyetem
Törvényszéki Állatorvostani és Gazdaságtudományi
Tanszék

AZ ÁLLATORVOSSÁ VÁLÁS MOTIVÁCIÓS
TÉNYEZŐI

MOTIVATIONAL FACTORS FOR BECOMING A
VETERINARIAN

Szücs Laura Eszter

TDK DOLGOZAT

Témavezető: Prof. Dr. Ózsvári László
tanszékvezető egyetemi tanár

Budapest

2024.

TARTALOM

1	Bevezetés	3
2	Célkitűzés	4
3	Irodalmi áttekintés	5
3.1	Középiskolások, akik állatorvosnak készülnek	5
3.1.1	Motivációs tényezők.....	5
3.1.2	Belső („intrinsic”) tényezők	5
3.1.3	Külső („extrinsic”) tényezők	7
3.1.4	Egyéb befolyásoló tényezők.....	8
3.1.5	Akik végül feladják az álmaikat	8
3.2	Állatorvosi szakterület választása.....	9
3.3	Egyetemi évek	10
3.4	Lehetőségeink az állatorvosi pályaválasztás segítésére.....	12
4	Anyagok és Módszer	13
5	Eredmények és értékelésük	16
5.1	Állatorvosnak készülő középiskolás diákok szocio-demográfiai jellemzői 16	
5.2	Motivációs tényezők.....	17
5.2.1	Belső („intrinsic”) tényezők	17
5.2.2	Külső („extrinsic”) tényezők	18
5.3	Az egyetemválasztás szempontjai	20
5.4	Akik végül máshol folytatják	21
5.5	Állatorvosi szakterület választása.....	22
5.5.1	Kisállatorvoslás	22
5.5.2	Lógyógyászat.....	23
5.5.3	Haszonállatgyógyászat	24
5.5.4	Egzotikus praxis	25
5.5.5	Egyéb szakterületek, karrierutak	25
5.6	A felsőbb éves egyetemi hallgatók véleménye.....	26
6	Összefoglalás	32
7	Irodalomjegyzék	33
8	Köszönetnyilvánítás.....	37

1 BEVEZETÉS

Nagyon sok és sokféle gyerek álma, hogy állatorvos lehessen, de közülük csak kevesen fontolgatják komolyabban a jelentkezést és még kevesebben iratkoznak be az egyetemre. Azok köre pedig, akik meg is szerzik a diplomájukat, majd hosszútávon is állatorvosként helyezkednek el az eredeti álmodozó gyermekekhez képest nagyon szűk, főleg, ha a szocio-demográfiai profiljukat nézzük [1]. De mi az oka annak, hogy végül ennyien lemondanak az álmaikról?

A pálya és az egyetemválasztás mindenképpen meghatározó egy ember életében, hiszen itt dől el, hogy mivel fogja tölni az elkövetkező évei jelentős részét. Az, hogy egy diák a megfelelő pályát válassza alapvetően az egész társadalom érdeke, hiszen, ha félbehagyja az egyetemi képzését, vagy azt ugyan elvégzi, de sosem fog a szakmájában elhelyezkedni, akkor azokat az erőforrásokat egy olyan diák képzésére is fel lehetett volna használni, aki később tényleg ebben a hivatásban dolgozna, arról nem is beszélve, hogy az adott diák éveket vesztegetett el az életéből. A legtöbb állatorvosképző intézmény inkább túljelentkezéssel küzd semmint diákhíánnyal, de közel sem biztos, hogy tényleg a legalkalmasabb jelentkezőket veszik fel [2].

Régen elsődlegesen a diákok feladata volt, hogy pályát és egyetemet válasszanak, míg az intézményeknek inkább passzív szerep jutott. Manapság egyre terjed az oktatásban is az a szemlélet, ami a különböző nagyvállalatok toborzási gyakorlatának már régóta a részét képi [3]: Először szakmát válasszon a diák, majd ennek megfelelően képzést. Ennek elengedhetetlen feltétele, hogy előre felkészítsük a diákokat az adott szakma valóságára, így, ha valaki hamis ábrándok alapján választaná az adott szakot inkább ne is jelentkezzen, míg a tényleg elhivatottakban szunnyadó paraszat igyekszünk lángra lobbantani, hogy ők viszont ne sodródjanak az élet más területeire.

A pályaválasztás folyamata nagyon összetett, de a diákokat motiváló tényezők mindenképp nagyon jelentősek. Így, ha ismerjük a diákokat mozgató fő motivációs tényezőket, összevetjük azokat az olyan környezeti és demográfiai tényezőkkel, amik ezeket formálhatják (elérhető oktatás, gyermekkori élmények, stb.) akkor többé-kevésbé pontos profilokat állíthatunk fel, hogy kik azok akik csak álmodoznak az állatorvosi pályáról, kik azok akik komolyan készülnek is rá, és kik azok akik később tényleg el is végzik azt és megfelelően töltik majd fel a jelenleg egyre komolyabb szakterületi hiányokat [4, 5]. Ennek megfelelően az Állatorvostudományi Egyetem már régóta

feladatának érzi, hogy jobban megismerje a saját diákjait és minél hatékonyabban segíthesse őket az állatorvossá válás folyamatában.

Mindezek mellett azt is figyelembe kell vennünk, hogy mind az állatorvosi hivatás, mind az azt művelők összetétele sokat változott az elmúlt évtizedekben. Mind a humán [6] mind az állategészségügy az elnőiesedő szakmák közé tartozik [7–10] és egyre biztosabb, hogy ez így is marad. Ennek viszont pont az előbb említett szakterületi hiányokra van komoly hatása [7].

A felismerés, miszerint a diákokat nem csak elindítani kell az úton hanem rajta is kell tartani, nem újkeletű. Már az egyetemi felvételi előtt is szükséges ismernünk a diákok motivációit, a fő mozgatórugókat, és sem tanulmányaik alatt, sem a diploma megszerzése után nem engedhetjük el a kezüket, ha azt szeretnénk, hogy minden tekintetben sikeres állatorvosok kerüljenek ki a kezünk alól. Az ehhez szükséges támogatás biztosítása eltérő módokon valósul meg az egyes országokban, rendszerekben. Jelen kutatásunk ezen irányú hazai törekvéseket hivatott támogatni.

2 CÉLKITŰZÉS

Ezen kutatás célja, hogy jobban megismerjük az állatorvosnak készülő középiskolás és az Állatorvostudományi Egyetemre ténylegesen beiratkozó diákok pályaválasztásának főbb lépcsőfokait és mozgatórugóit, illetve felmérjük az aktív állatorvostan hallgatók tanulmányi és munkatapasztalatait, a megszerzett ismeretek gyakorlati hasznosságát.

Ha tudjuk, hogy a közoktatási rendszerben hol vannak a hiányosságok és a nagy átlagban hol keressük az érdeklődő középiskolás diákokat, akkor egészen fiatal kortól kezdve a pályakezdő éveik végéig tudjuk őket segíteni, hogy ne adják fel az álmaikat és ne essenek a korai kiégés áldozatául sem. Ezen információk birtokában segíthetjük az érdeklődő középiskolás diákok pályaválasztási orientációját, és tökéletesíthetjük az egyetem toborzási-kiválasztási rendszerét. Létrehozhatunk olyan programokat, amik segíthetik a középiskolás diákok állatorvosi pályaválasztását, ill. az egyetemre való felkészülését, továbbá rávilágíthatunk olyan összefüggésekre is, amiket érdemes figyelembe venni például a szóbeli felvételi elbeszélgetés során. Így többet tehetünk azért, hogy ne csak az iskolai eredményeik alapján válogassuk ki a legjobban tanuló diákokat, hanem a felvételi eljárás során mérjük a jelentkezők elhivatottságát, motivációját is, így

biztosítva, hogy az állatorvosi egyetemre a tényleg leginkább alkalmas diákokat nyerjenek felvételt.

3 IRODALMI ÁTTEKINTÉS

3.1 Középiskolások, akik állatorvosnak készülnek

Nagyon fontos, hogy a középiskolás diákokat minél hamarabb elkezdjük megismertetni az állatorvoslással, mivel ez egy fiatal korban választott hivatás [10–12], ellentétben a humán orvoslással [6]. A legtöbb állatorvosi egyetemre jelentkező középiskolás diák egyértelműen ezt a hivatást választja, szinte mindenki első helyen vagy akár kizárólagosan jelöli meg a felvételi eljárás során [5, 8]. Ez nőkre különösen igaz, ők általában határozottabbak a férfiakkal a szakmaválasztás kérdésében [13] és hamarabb el is köteleződnek [11, 13].

3.1.1 Motivációs tényezők

A „Mi motiválta Önt...” sokak számára egy meglehetősen megfoghatatlan kérdés, azonban mégis foglalkoznunk kell vele, hiszen ezek állnak minden döntésünk mögött. Ezen motivációk egy része egészen egyértelmű, másokról nem is gondolnánk, hogy mekkora erővel terelnek minket egyik vagy másik irányba.

A minket motiváló tényezők ismerete nagyon fontos eleme annak hogy megértsük a saját döntéseinket, vagy épp képesek legyünk másokat támogatni azok meghozásában és nincs ez másként a pályaválasztás esetében sem [14]. Megkülönböztetünk „belső” (intrinsic) és „külső” (extrinsic) motivációs tényezőket. Ezek aránya, hangsúlya bizonyos minták szerint változik. Jelenleg már van arra lehetőségünk, hogy ezen minták ismeretében következtethessünk az adott egyén későbbi döntéseire, adott esetben az egyes szakmákra való alkalmasságára [15].

3.1.2 Belső („intrinsic”) tényezők

A belső vagy „intrinsic” motivációs tényezők alapvetően az egyén belső késztetései, személyiségjegyei, ha úgy tetszik velünk született pályalkalmassági tényezők [16], amik erős összhangban vannak az egyén intellektuális szükségleteivel [15].

Ezek közé tartoznak többek között az önmegvalósítási igény, a tudásvágy, intellektuális kihívás, hobbik, múltbéli tapasztalatok [17, 18] és a tudat, hogy fontos, a világot jobbító munkát végezhet [11]. Ez utóbbi messze az egyik legfontosabb tényező azok számára, akik gyógyító munka mellett teszik le a voksukat [18]. Az egyik

legfontosabb motivációs tényezőnek sok kutatás az állatszeretetet jelöli meg. Ennek fényében nem meglepő, ha több középiskolás diák is kiemelte, hogy szeretne állatokkal dolgozni [15, 19] és állatokon segíteni, illetve jobbá tenni az állatok és emberek kapcsolatát [15].

Az intrinsic motivációs tényezők általában fontosabbak a nők számára [12, 13], így esetükben jobban jellemzik a későbbi érdeklődést és pályaválasztást, mint a külső értékmérők, mint például az iskolai jegyek vagy versenyeredmények [20]. A hölgyek nagyobb hangsúlyt fektetnek az emberi tényezőkre, a munka flexibilitására, és általában véve fontosabb nekik, hogy olyan munkát végezzenek, amit szeretnek, illetve gyakrabban hangsúlyozzák a gyógyító szándékot, az elesetteken való segítséget is [5, 15, 19]. Azok a hallgatók, akik számára fontosak voltak az altruisztikus motivációs tényezők később kisebb arányban adták fel az álmaikat [12]. A tudásvágy, igény a folyamatos fejlődésre szintén egy olyan motivációs tényező, ami hosszútávon viheti előre az ember karrierjét [15].

Az állatorvosi hivatás választása esetén az egyik leggyakoribb motivációs tényező a „Szeretem az állatokat”, ezt a legtöbb középiskolás diák a legfontosabbak közé sorolja (71%) [10], és egyes felmérésekben a nők gyakrabban említették mint a férfiak [11, 13]. Szintén az állatszeretethez kapcsolódik, de a gyógyító szakmákra jellemző altruizmus is jelen van az „Állatokat szeretnék gyógyítani” motivációban. Ez azonban érdekes módon jóval ritkábban szerepel a legfontosabbak között (25%) [10]. Ugyanakkor megjegyzendő, hogy a legtöbb gyógyító szakmában erősen lecsökkent az altruizmus, mint hagyományos motiváció fontossága [6].

Sokan nem realizálják, hogy állatorvosként a legtöbb szektorban a munka igen nagy részét képezi az emberekkel való kommunikáció és beleesnek abba a hibába, hogy „azért választják az állatorvosi hivatást mert nem szeretnék emberekkel dolgozni”. Ezzel összhangban a különböző, az állatorvosi foglalkozás emberközpontú mivoltát hangsúlyozó okokat is kifejezetten kevesen említik. Ilyenek például a „Szeretek a pácienseimmel foglalkozni” (19%) [15] „Szeretek a kollégáimmal, csapatommal dolgozni” (21%) [15] ill. „Emberekkkel szeretnék dolgozni” (49,8%) [19].

A legtöbb diákot nagyon erős érzelmi motivációk fűzik az állatorvosláshoz, sokan a „hivatásuknak” tekintik (31,5-39,7%) [5, 19], a hivatástudat a nőkben általában erősebb [13]. Szintén sokan vannak, akik mindig is állatorvosok szerettek volna lenni (68-79,6%) [10, 19], a nőknek általában ez is fontosabb [19]. Ugyanakkor Cake [15] felmérése szerint

ez az arány sokkal alacsonyabb (21%), és van, aki teljesen el is utasítja. Vannak, akik másként (is) megfogalmazták az elhivatottságukat: „Úgy érzem erre születtem” (14%), „Úgy gondolom alkalmas vagyok erre a szakmára” (16%). Szintén sokak számára fontos, hogy a társadalom szempontjából hasznos munkát végezzenek, szeretnék „jobb helyé tenni a világot” (41%) [15].

3.1.3 Külső („extrinsic”) tényezők

A külső, avagy „extrinsic” tényezők rajtunk kívülálló, de tőlünk nem teljesen független dolgok. Az egyik része a környezetünk elvárásai [17], de legalább ennyire fontosak az olyan külső megerősítést nyújtó tényezők, mint a fizetés vagy a munkabiztonság, a foglalkozás társadalmi megbecsültsége, vagy éppen a példaképek követése [3, 17, 18]. Sokan megfigyelték, hogy az extrinsic motivációs tényezők nagyobb súllyal esnek latba a férfiak esetében, különös tekintettel a várható fizetésre [5, 11, 13, 18, 19, 21] és a magas társadalmi státuszra [5, 11].

Az egyik legkézenfekvőbb lehetőség, ha a családban vagy a közeli barátok, ismerősök között van állatorvos. Alapvetően elmondható, hogy a személyes kapcsolat, élmények nagyon meghatározóak a pályaválasztás szempontjából [11], azonban az, hogy a jelentkezők hány százalékának volt közeli kapcsolata állatorvossal az nagyon változó az egyes felmérésekben (10-45%) [19, 22]. Ezen kapcsolatok megléte (vagy még inkább jelentős befolyásoló hatása) inkább volt jellemző a férfiakra [13].

Az állatorvoslás továbbra is magas társadalmi státusznak örvend, a legtöbben úgy gondolják, hogy a tanulásba befektetett idő és energia megtérül [2]. Ennek ellenére nem tartozik a vezető motivációs indokok közé (19-30%) [15]. Bár kétségtelen, hogy így a családok is szívesebben bátorítják a pályaválasztás előtt álló diákokat (88%), míg a barátok befolyásoló ereje lényegesen kisebb (15%) [22]. Ugyanakkor ez az érv egy kétélű kard, mert a humán orvosi pályának még mindig magasabb a presztízse, így azok, akiknek ez a tényező igazán számít, inkább ebbe az irányba orientálódnak [12].

Szintén klasszikus extrinsic motivációs faktor a várható fizetés. Ahogy a legtöbb foglalkozásról, állatorvosi pályáról is elmondható, hogy az egyes szakterületek és munkakörök között igen nagy fizetésbeli különbségek vannak. A KSH adatai szerint egy fiatal, pályakezdő állatorvos a legtöbb kezdő mérnöki fizetés felére sem [23], így aztán annyira nem is meglepő ha a jó bérezés elég kevés diák esetén játszik igazán fontos szerepet (14-26,3%) [15, 19].

3.1.4 Egyéb befolyásoló tényezők

Az állatorvostan hallgatók túlnyomó többségének volt gyermekkorában valamilyen saját állata [2, 5, 10, 11, 13, 22], de az ellenkezőjére is akad példa [15]. A leggyakoribb állatok a kutya és a macska, ezt követi a ló, majd a haszonállatok [22]. Meg kell említenünk, hogy az állatokra és a velük való munkára a lányok és a fiatalabb korosztályok inkább nyitottak [2], így fontos, hogy minél inkább támogassuk őket, nehogy elveszítsék a lelkesedésüket.

A legtöbb oktatási rendszer nem veszi figyelembe a lányok és fiúk eltérő érdeklődési körét [24], pedig az egyik legjobb kiindulópont a diákok érdeklődésének felkeltésére az élvezetes iskolai órák és foglalkozások lennének [20, 25]. Ha a tanárok nem tudják felkelteni a diákok érdeklődését, akkor nagy eséllyel kialszik bennük az érdeklődés a természettudományok iránt [12]. Szerencsés lenne, ha esne szó az iskolai tanulmányok keretein belül az állatorvoslásról is [4], mivel így főleg a hivatástudatot és egyéb intrinszc motivációs faktorokat lehet növelni [20].

3.1.5 Akik végül feladják az álmaikat

Amennyiben a saját motivációink nem egyeznek a környezetünk elvárásaival hajlamosak vagyunk előbb-utóbb feladni az álmainkat [16]. Tekintve, hogy a lányokkal szemben a fiúknak általában a külső motivációk a fontosabbak nem meglepő, hogy ők nagyobb arányban adják fel a céljaikat amennyiben nehézségekbe ütköznek [15]. A felsőoktatásba jelentkező diákoknál is érvényesül az önszelekció elve: amennyiben úgy érzik, kis eséllyel kerülnek be az áhított szakra, inkább meg sem próbálják [26]. Ilyenkor sajnos nem csak a tanulmányi eredményeit veszi figyelembe egy középiskolás diák, hanem környezete példáit is, különösen megnehezítve a hátrányos helyzetűek kitörését [26].

Azok között, akik természettudományos ambíciókkal vágtak neki a középiskolának, de később mégis feladták az álmaikat sokan jártak olyan iskolába, ahol magas volt a hátrányos helyzetű gyerekek száma [12]. Az ilyen diákok jellemzően már középiskola mellett is dolgozni kényszerülnek, így még kevesebb idő jut a tanulmányaikra. Ezt még tovább ronthatják külső vélemények. Természetesen egy szülőnek, tanárnak feladata figyelmeztetni a diákot, ha irreálisztikus célokat tűz ki maga elé, azonban sokszor indokolatlanul sötétnek látják a jövőt [12], hiába bizonyított, hogy a magasztos célokért keményebben tanulnak a diákok [18]. Szerencsés esetben szakterületen belül váltanak egy „könnyebb” szakmára (pl. orvos helyett ápoló, állatorvos helyett állatorvosi asszisztens),

azonban sokan teljesen lemondanak az álmaikról és teljesen más területen helyezkednek el [12]. Sokszor a váltás mellett szól, hogy az állatorvosi pálya melletti elköteleződés hosszú és nehéz egyetemi évekkkel is jár [2, 4].

Magyarországon kevésbé jelentős indok (köszönhetően a nagyszámú állami ösztöndíjas helynek), de külföldön igen nyomós érv lehet az állatorvosi álmok feladása mellett a jellemzően nagyon magas képzési költségek, főleg, ha a szállás megoldása is problémát jelent [2, 12]. Egyesek számára elrettentőek lehetnek a kényelmetlen munkakörülmények, a kiszámíthatatlan, hosszú munkaidő, illetve a sérülés és fertőzésveszélyes helyzetek [2, 4].

Az állatorvoslás egyik legkomolyabb „versenytársa” a humán orvoslás. Még mindig nagy a társadalmi nyomás, hogy a diákok az „igazi orvostudományt” válasszák [12]. Azok, akik végül a humán orvoslás helyett az állatorvosi hivatást választják általában az állatszeretetet, az állatokkal való magasabb szimpátiát hozzák fel [12].

3.2 Állatorvosi szakterület választása

A szakterületválasztásnál különösen nagy súllyal esnek latba az olyan egyéb befolyásoló tényezők, mint a diákok szocio-demográfiai helyzete és a gyerekkori állatok [5]. A kisállatorvoslás egyértelműen a legnépszerűbb szakterületek közé tartozik, ami nem meglepetés, tekintve a kisállattartás igen széleskörű elterjedtségét. Ez egyrészt megteremtette az igényt több kisállattal foglalkozó állatorvos képzésére, másrészt a jelentkező diákok nagyrészenek volt kisállata gyermekként, ez pedig erőteljesen befolyásolja az érdeklődést. Azok a diákok, akik nem tartottak kutyán és/vagy macskán kívül háziállatot, nagy valószínűséggel nem is szeretnének kezdetben más állatfajokkal foglalkozni [22] és más szakterületekkel ellentétben itt nincs jelentős eltérés a nemek között [5, 13].

A lógyógyászat a kisállatgyógyászat mellett az egyik leggyakoribb érdeklődési körnek számít, Sprecher [10] felmérésében a diákok 30%-a érdeklődött lovas praxis iránt. Egy másik felmérés szerint szignifikáns összefüggés van a vidéki háttér, illetve a lótartás és a lovas érdeklődés között [22] és mind a lótartás mind a lovas praxis iránti érdeklődés sokkal gyakoribb a nők körében [5, 13].

Évről-évre egyre kevesebb diák választja a haszonállatpraxist, ez pedig meglehetősen aggasztó, hiszen így egyre súlyosabb hiány várható ezen a szakterületen [5]. Ráadásul ezen a területen a többenél is egyértelműbb a gyermekkori élmények jelentős befolyása. Ha valakinek a szülei a mezőgazdaságban dolgoztak, akkor az illető diák

szignifikánsan nagyobb eséllyel fog haszonállatos praxist választani, mint azok a társaik, akiknek nem volt ilyen jellegű tapasztalata (35,7% vs. 8,7%) [5]. Ugyanez igaz, ha a tanuló vidéken, farmon vagy faluban esetleg kisvárosban töltötte a gyerekkorát, különösen, ha tartottak haszonállatokat [22, 27, 28]. Mindezek együtt általában oda vezetnek, hogy a haszonállat praxis és a vele általában járó vidéki életforma mellett a legtöbben már jóval az egyetemi tanulmányaik megkezdése előtt elköteleződnek [29]. A nemek közti eltérések nem teljesen egységesek a különböző tanulmányokban, de a haszonállat- és vegyespraxis egyértelműen gyakoribb választás a férfiak körében [5, 13, 22].

Ugyan egyértelműen a praktizáló állatorvos élete a legvonzóbb a képzést kezdő egyetemisták számára, vannak, akik már ilyenkor is érdeklődnek a többi szakterület iránt. Az oktatás általában jobban vonzza a nőket [5, 13], a kutatási lehetőségek iránt viszont legtöbbször egyformán érdeklődik mindkét nem [13].

3.3 Egyetemi évek

Az állatorvossá válás tényleges folyamata az egyetemen kezdődik és már a diákévek is befolyással vannak a későbbi munkára. Az egyetem és a diákok viszonya egy sok tényező által befolyásolt kétirányú kapcsolat. Minden diáknak (függetlenül a tanulmányi eredményeitől) vannak hullámlások a motivációjában. Így fontos, hogy még a legelszántabb diákok motivációit se vegyük alapvetőnek [30], és az egyetem egyértelmű feladata támogatni a diákokat, hogy az elszántságuk ne inogjon meg annyira, hogy feladják az álmaikat. A diákok természetesen „nem tiszta” lappal indulnak a képzés elején, hozzák magukkal a korábbi szokásokat, sémákat. Azok, akiknek az önértékelése már a képzés megkezdésekor is magas volt, később is sikeresebben teljesítettek [30], így fontos a jegyeiken kívül más visszajelzéseket is adni a diákjainknak, hogy ezek az önerősítő folyamatok beindulhassanak.

Fontos ismerni a diákok tanulási szokásait, mivel ezekből a későbbi tanulási nehézségekre lehet következtetni [30]. A tanulmányokat főként az érdeklődés viszi előre, azokból a tárgyakból, amiket a diákok csak extrinsic motivációs tényezők miatt tanulnak, és nem azért, mert érdekli őket a tananyag felületesebb és kevésbé használható tudást szereznek [30–32]. A kiegészítés és a stressz elleni fontos védő tényező a közösség ereje: mind a többi diák, mind az állatorvosi szférában dolgozó szakemberek véleménye és támogatása sokat számít, át tudja lendíteni a diákokat a holtponton [33]. A hallgatók számára fontos az önazonosság, illetve azoknak az élményeknek is nagy megtartó ereje

van, amik arra emlékeztetik a diákokat, hogy miért is választották ezt a hivatást [34]. Többen is felismerték már a fontosságát azoknak a kiegészítő kurzusoknak, amik túlmutatnak a szigorúan szakmai követelményeken és inkább a diákok mentális egészségére és motivációinak fenntartására koncentrálnak [35]. Ezek a programok főként kiscsoportos formában hatékonyak és segítenek a diákoknak megfogalmazni az értékeiket, túllátni az éppen előttük álló akadályokon és elérhető célokat tűzni ki maguk elé, amiket szem előtt tartva könnyebben haladhatnak előre mind a privát, mind a szakmai életükben [35].

A legfontosabb hátráltató tényezők az intrinsic motivációk hiánya, fáradtság, stressz, időbeosztásbeli problémák, magas leterheltség [30] az utóbbiak gyakran az egyetem oktatásszervezésének (is) hibái [30], akárcsak az, ha nem különül el egyértelműen az esszenciális és a kiegészítő tananyag, ami szintén demotiváló lehet [36].

A legjobban teljesítő diákoknak általában jó időbeosztási képességeik vannak, az ő kiégésük oka általában a magas leterheltség és az elvárásoknak való megfelelni akarás. A közepesen teljesítő diákok nehezen veszik rá magukat, hogy olyasmit tanuljanak, ami nem érdekli őket. A gyengébb teljesítménynek gyakran az az oka, hogy a nagymértékű leterheltség, erős nyomás lehetetlenné teszi az új tanulási stratégiák kidolgozását, elősegíti a halogatást, ami elsősorban nem lustaságból ered, hanem a túlterheltségből („task paralysis”) [30].

A fent említett tényezők sok diák életére rányomják a bélyegüket. Az orvostan- és állatorvostanhallgatók képzésével járó érzelmi és mentális leterheltség nagyon hasonló [37, 38]. Tanulmányaikhoz kötődő érzelmi stressz szintjük jelentősen magasabb a populációs átlagnál [39]. Az állatorvostanhallgatók több mint 95%-a legalább egy tünetét éli át a klinikai depresszióknak [40]. Az elsőéveseknek „mindössze” közel fele számol be jelentős depressziós tünetekről [41], felsőbbévesek körében a számok nőnek [42], összességében a diákok közel fele depressziós, ez több mint 22-szer több a populációs átlagnál [43]. Minél nagyobb stresszel és szorongással járnak az állatorvostanhallgatók tanulmányai, annál nagyobb eséllyel használnak ezek leküzdésére olyan legális szereket, mint a fájdalomcsillapítók, nikotin vagy koffein [42] és jelentős hányaduk mutat veszélyes alkoholfogyasztási szokásokat [40]. A vény nélkül kapható gyógyszereket rendszeresen szedők általában a koncentrációs képesség javítását, könnyebb elalvást vagy éppen ébren maradást, hangulatjavítást említették okként [42]. Az állatorvostanhallgatók több mint 85%-a rendszeresen fogyaszt alkoholt, az átlag heti öt ital. A hallgatók nagyjából fele iszik

hetente egyszer nagyobb mennyiséget (legalább öt ital alkalmanként). A férfiak gyakrabban isznak nagyobb mennyiséget és többször élnek át az alkoholfogyasztáshoz kapcsolódó problémákat [40].

3.4 Lehetőségeink az állatorvosi pályaválasztás segítésére

Az állatorvosi pálya iránti elköteleződés már jóval az egyetem előtt megkezdődik, sőt, a felvételiig már általában tényleg csak a valóban elkötelezett diákok jutnak el. Ennek megfelelően jóval fiatalabb korban meg kell kezdenünk a tehetséggondozást, hogy az érdeklődő diákok ne adják fel idő előtt az álmaikat. A legtöbb diák könnyebben meg tudja határozni, hogy mi nem érdekli őket, mint az ellenkezőjét, így a feladatunk elsősorban a nyitottság fenntartása [30].

Mivel a gyermekkori élmények nagyon meghatározóak, így érdemes a látókör szélesítését minél hamarabb megkezdeni. Ezt tehetjük például tematikus táborok, versenyek szervezésével, óvodai, iskolai órákon, szakkörökön, nyílt napokon való részvétellel [3, 10]. Az élményalapú oktatás kiemelkedő jelentőséggel bír főleg a fiatal, de még az idősebb korosztály körében is [44]. Ennek feltétele, hogy tényleges feladatot adjunk a diákoknak, bevonjuk őket kutatásokba [45], hiszen ezek az élmények később jó talajt adnak egy komolyabb tudományos érdeklődés kialakulásához is. Azok a diákok, akiknek nem volt része ilyen élményekben, nagyobb eséllyel adják fel a természettudományos álmaikat [12].

A középiskolásoknak, akik már tényleg közel állnak a pályaválasztáshoz, érdemes az előzőeken túl más lehetőségeket is biztosítani az állatorvosi hivatás megismerésére. A megfelelő pályaválasztási tanácsadásra, az állásbörzéken és a pályaválasztási napokon való részvételre egyértelműen szükség van [2, 3]. Azonban a pályaválasztást az egyik leghatékonyabban segítő lehetőség az úgynevezett „job shadowing”, vagyis amikor egy diák követi egy állatorvos munkanapjait és lehetőségeihez mértén részt vesz a napi feladatokban. Ez egyrészt nagyon erős motivációt ad azoknak, akik tényleg érdeklődnek az állatorvoslás iránt, másrészt rádöbbeníti azokat, akikben nem valós kép élt a szakmáról, hogy ez mégsem nekik való [2, 3, 10]. Az Egyesült Királyságban az egyetemi felvételihez kötelező szakirányú munkatapasztalattal rendelkezni a diákoknak a fent említett okok miatt. Ugyan ez egy remek elgondolás, azonban nem kevés diák szorul rá a nyári munkavégzésre, ezek a lehetőségek pedig általában nem fizetettek, így ez is hátráltató tényező lehet, főleg a hátrányosabb helyzetű diákok számára [2, 12]. Magyarországon ez ugyan nem általános felvételi követelmény az állatorvos szakra – a Marek József

Ösztöndíj kivételével – azonban enne teljesítésére kevés a szervezett lehetőség. Egyes középiskolás diákok enélkül is járnak rendelőbe dolgozni, ez azonban sokaknak nem egyszerű, ha nincs állatorvos az ismeretségi körben.

Azon diákok számára, akik ugyan lelkesek, de valami miatt nem sikerült a felvételijük állatorvosi szakra (pl. alacsony színvonalú oktatás, pénzügyi problémák, gyakorlati lehetőségek hiánya), számos országban még lehetőséget biztosítanak az ún. felzárkóztató programok. Itt ideális esetben az érettségire való felkészítésen kívül szakmai tárgyakból is kapnak ízelítőt. A tapasztalatok azt mutatják, hogy az ilyen programokban résztvevő diákok később a tanulmányaik során a társaiknál motiváltabbak, kisebb eséllyel égnak ki és a tanulmányi átlaguk legalább olyan jó, mint a többi állatorvostan hallgatónak [2, 46].

A Budapesti Állatorvostudományi Egyetem is felismerte a fent említett programokban rejlő lehetőségeket. Ennek megfelelően minden évben pályaválasztási napok tucatjaira látogatnak el országszerte a kollégák és hallgatók, a 2023/2024-es tanévben már hetedik alkalommal került megrendezésre az Országos Állategészségügyi Verseny, amin az érdeklődő középiskolás diákok vehetnek részt. A 2021/2022-es tanév óta minden évben megpályázható Marek József Ösztöndíj pedig a haszonállatgyógyászat és a hatósági állatorvosi munka iránt érdeklődő diákokat támogatja [8].

4 ANYAGOK ÉS MÓDSZER

Jelen dolgozat keretei között négy kérdőíves felmérés eredményeit dolgoztuk fel és hasonlítottuk össze. Az első motivációs felmérést azon (főleg középiskolás) diákok körében végeztük, akik fontolgatták, hogy az állatorvosi hivatást válasszák, a második pedig az egyetemünkre ténylegesen beiratkozott elsőéves hallgatók motivációit mérte fel. A harmadik felmérés során a diplomás pályakövetési program keretein belül az állatorvostan hallgatók körében gyűjtött adatokat dolgoztuk fel. A negyedik elemzés során az egyetemről kiiratkozó hallgatók körében készült ún. kilépési („exit”) interjúk adatait dolgoztuk fel, hiszen az ő indokaik és tapasztalataik ismerete is fontos eleme az oktatásunk további fejlesztésének.

Az első két kérdőív a célcsoportnak megfelelően apróbb változtatásokkal, de analóg módon készült. Két részre tagoltuk: az első a diákok demográfiai adatait, illetve középiskolások esetén a középiskolájuk és a biológia és kémiaoktatásuk (az állatorvosi

egyetem felvételi tárgyai) jellemzőit mérte fel, a beiratkozott hallgatóknál pedig az egyetemválasztás fő szempontjait célozta meg. A két kérdőív második részében a fő pályaválasztási motivációikra és olyan egyéb tényezőkre kérdeztünk rá, amikről úgy gondoltuk, hogy befolyásolhatják azokat (pl. gyermekkori állatok). A hallgatóknak 1-től 5-ig terjedő Likert-skálán kellett értékelniük, hogy az egyes tényezők mennyire befolyásolták őket a szak-, szakterület-, illetve az intézményválasztás során.

A középiskolásokat célzó felmérés adatgyűjtési szakasza 2022 decembere és 2023 márciusa között zajlott, a kérdőív mind papírformában, mind digitálisan elérhető volt. Összesen 18 db zárt (feleletválasztós) és 2 db nyílt végű kérdést tartalmazott. A kérdőívek kitöltésére középiskolás pályaválasztási napokon, az Educatio Kiállításon, az Állatorvostudományi Egyetem Nyílt napján, ill. tematikus Facebook csoportokban (felvételi előkészítő, gimnáziumok biológia-kémia tagozatos osztályainak csoportjai) tettük elérhetővé a diákoknak.

A második felmérés során a kérdőívet minden 2022-ben és 2023-ban az Állatorvostudományi Egyetem magyar nyelvű állatorvos képzésére felvételt nyert és beiratkozott elsőéves hallgató töltötte ki. A kérdőívek a Neptun felületén voltak elérhetőek. A két év alatt összesen 338 db kérdőívet gyűjtöttünk össze, ebből 149 diák 2022-ben, 189-en pedig 2023-ban kezdte meg tanulmányait az egyetemünkön. Az általuk kitöltött kérdőív összesen 22 db zárt (feleletválasztós) és 4 db nyílt végű kérdést tartalmazott.

A diplomás pályakövetés során a jelenleg állatorvosnak tanuló diákok töltöttek ki kérdőíveket. Főként az egyetem és pályaválasztásnál fontos motivációira voltunk kíváncsiak, de kérdeztük őket az álláskeresési szempontjaikról és a szociodemográfiai háttérükről is. A hallgatóktól 2020-2023. között összesen 217 db teljesen kitöltött kérdőívet gyűjtöttünk és elemeztünk.

A kiiratkozó hallgatók által kitöltött kilépési kérdőív kitér az egyetem és szakmaválasztás fő motivációira, illetve a kiiratkozási döntés meghozatalában fő szerepet játszó tényezőkre is. Emellett megkérdeztük a hallgatókat a jövőbeni terveikről is. 2022-2023-ban 13 db kitöltött kilépési kérdőívet tudtunk feldolgozni.

A négy felmérés során összegyűjtött adatokat Microsoft Excel segítségével dolgoztuk fel, a motivációs faktorok és a szociodemográfiai háttér közötti kapcsolatokat pedig a „klasszifikációs és regressziós döntési fa” „classification and regression trees” (CART) módszer segítségével elemeztük és vizualizáltuk. Így döntési fákat kaptunk,

amelyek segítségével profilokat állíthatunk fel az egyes szakterületek iránt érdeklődő diákok szociodemográfiai, motivációs jellemzőiről. Az elemzéseket az R 4.1.2. (R Core Team, 2021). programban, a „party” kiegészítő csomag segítségével végeztük el.

5 EREDMÉNYEK ÉS ÉRTÉKELÉSÜK

5.1 Állatorvosnak készülő középiskolás diákok szocio-demográfiai jellemzői

2016 és 2023 között összesen 1061 hallgató iratkozott be a budapesti Állatorvostudományi Egyetem magyar nyelvű állatorvosi képzésére. Az átlagéletkor az állatorvosi pálya iránt érdeklődő és az egyetemi felvételit fontolgatók esetében 17,8 év volt (medián: 17, min: 12, max: 54, SD=3,5), a beiratkozó elsőéves diákok esetében az átlag 20,3 év volt (medián: 19, min: 18, max: 48, SD=3,4). Ugyan a legtöbben az érettségi után egyből, vagy csupán néhány év kihagyással kezdik meg az egyetemünket, mindig vannak hallgatók akik az életük későbbi szakaszaiban, akár másoddiplomaként választják ezt a hivatást. Így szerepelhetnek ezekben az adathalmazokban a mediánnál lényegesen idősebbek is.

A demográfiai jellemzői alapvetően nagyon hasonlóak voltak a két korcsoportnak. A középiskolások 74,2%-a míg a beiratkozó hallgatók 77,8%-a volt nő. A lakhely szerinti megoszlásuk némileg eltér: a beiratkozó diákok fele Pest vármegyében vagy Budapesten lakik, míg a fiatalabb korosztályban több a vidéki (61,4%). A településtípus szerinti eloszlás is hasonló a két korcsoportban: a beiratkozó diákok nagyjából fele érkezik Budapestről (27,2%) vagy megyei jogú városból (24,3%), ezt követően egyéb városokból (26,9%) és községekből (21,6%) származnak. A középiskolások esetében valamivel alacsonyabb a fővárosból (19,3%) és a megyei jogú városokból (20,1%) származó diákok aránya és többen töltötték ki a kérdőívet egyéb városokból (36,7%) és községekből (23,9%). Azt azonban figyelembe kell venni, hogy a középiskolások közül lényegesen többen töltötték ki a kérdőívet azokban a megyékben, ahol az Állatorvostudományi Egyetem megjelent pályaválasztási napon, ennek megfelelően a megyék szerinti eloszlást csak a beiratkozó diákok esetében értékeltük. A legtöbben Budapestről (27,2%) és Pest vármegyéből (22,8%) származnak, a vidéki megyék közül Győr-Moson-Sopron vármegyéből iratkoztak be a legtöbben (6,1%). 2016-2023 között a legkevesebben Nógrád és Zala vármegyéből iratkoztak be, mindössze 12-12 hallgató (1,1%-1,1%).

Államilag finanszírozott képzésre a diákok 74,0%-a jár, Marek József Ösztöndíjban a diákok 14,6%-a részesült, az önköltséges képzési formát pedig a diákok 11,4%-a választotta. A diákok 99,1%-a (az államilag finanszírozott formában tanulók 100%-a) első helyen jelölte meg a képzést a felvételi eljárás során. A 2022-2023-ban beiratkozott diákok

20,4%-a járt már másik egyetemre, a legtöbben valamilyen egészségügyi vagy természettudományos szakra.

5.2 Motivációs tényezők

Az érdeklődő középiskolásoknak és a beiratkozó hallgatóknak is Likert skálán (1: „Egyáltalán nem befolyásolt”, 5: „Nagymértékben befolyásolt”) kellett értékelnie, hogy mennyire befolyásolták őket az egyes tényezők pályaválasztás során.

5.2.1 Belső („intrinsic”) tényezők

Az intrinsic motivációs tényezőkhez azokat soroljuk, amelyek alapvetően az egyén saját, belső vágyaiból, elképzeléseiből, céljaiból fakadnak és a megerősítő tényező is belső. Jelen kutatásunkban ide soroltuk azokat, amelyek az állatszeretettel, személyes tapasztalatokkal vagy a tudásvágygal/érdeklődési körrel voltak kapcsolatosak.

Mind a középiskolások, mind a beiratkozó diákok esetén általában elmondható, hogy a nők számára fontosabbak voltak, így magasabb pontszámokat értek el az intrinsic motivációs tényezők (1. ÁBRA). Ez alól kivételt képzett az „Érdekel a mezőgazdaság”, itt mindkét felmérésben magasabb pontszámot értek el a férfiak (középiskolás férfiak vs. nők: 2,88 vs. 2,73; beiratkozó férfiak vs. nők: 3,09 vs. 2,59). Mindkét nem számára az olyan klasszikus intrinsic motivációs tényezők voltak a legfontosabbak, mint az állatok szeretete, a velük való foglalkozás és a gyógyítás vágya, de szintén fontos volt a vágy a világ jobbra tételére.

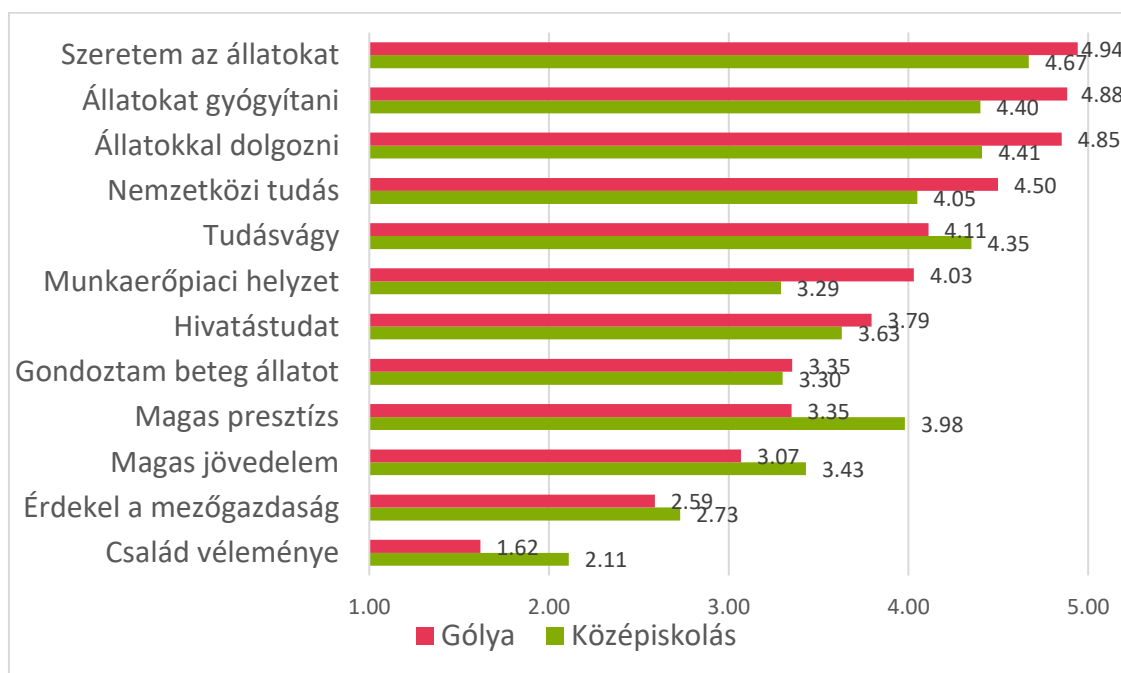
A nőknél mindkét felmérésben az első öt legfontosabb motivációs tényező a belső motivációs tényezők közül került ki. A legfontosabb minden esetben a „Szeretem az állatokat” (középiskolások, ill. beiratkozók: 4,94 ill. 4,67) volt, de az állatokkal való munka (4,85 ill. 4,41) és a gyógyításuk (4,88 ill. 4,40) is fontos szerepet kapott. Szintén sokakat motivált a tudásvágy (4,11 ill. 4,35), illetve, hogy a munkájukra a világ minden táján szükség lesz (4,50 ill. 4,05). Ezeket a beiratkozó hallgatók konzekvensen valamivel magasabbra értékelték, kivételt képez a „Folyamatos fejlődés lehetősége” ez ugyanis fontosabb volt a középiskolásoknak.

A középiskolás nők jelentősen magasabbra értékelték az intrinsic tényezők nagyrészt mint az extrinsic tényezőket, míg ez a különbség már jóval kevésbé volt markáns a beiratkozó hallgatók esetében. A férfiak esetében meglehetősen nagy különbségek a korcsoportok között: az intrinsic tényezőket szinte mindig lényegesen magasabbra értékelte az idősebb korosztály. A beiratkozó diákok („golyák”) között a férfiak motivációi hasonló mintázatot mutatnak a nőkéhez, bár a számszerű értékek

alacsonyabbak. Itt a legfontosabb az állatokkal való munka volt (4,58), de azt szorosan követte az állatok szeretete (4,51) és gyógyítása (4,45). Ötödik helyen azonban, szemben a nőkkel, a szakma munkaerőpiaci helyzete (4,12; egy extrinsic motivációs tényező) szerepel.

A középiskolás férfiak esetében teljesen más mintázatot láthatunk, mint akár a nők, akár a beiratkozó férfiak esetében. Kisebbségi súllyal szerepelnek az intrinsic motivációs tényezők, mint az előző két csoport esetében. A „Szeretem az állatokat” csupán hetedik helyen szerepel (3,34), az öt leglényegesebb motivációs tényező között pedig mindössze három intrinsic található („Állatokkal szeretnék dolgozni”, „Állatokat szeretnék gyógyítani”, „Folyamatos fejlődés lehetősége”).

1. ábra: A NŐK JELLEMZŐ MOTIVÁCIÓI ÉLETKOR SZERINTI BONTÁSBAN (GÓLYA N = 263, KÖZÉPISKOLÁS N = 317)

Likert skála: 1: „Egyáltalán nem befolyásolt”, 5: „Nagymértékben befolyásolt”

5.2.2 Külső („extrinsic”) tényezők

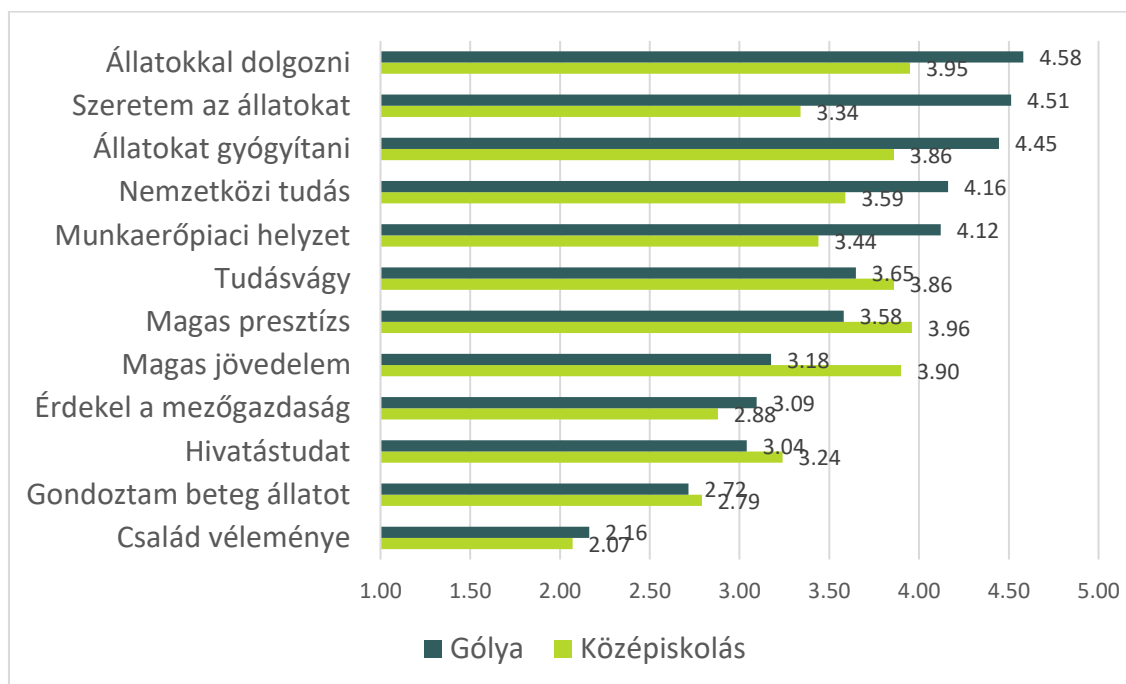
Az extrinsic tényezők esetében nincsenek olyan egyértelmű trendek, mint az intrinsic tényezők esetében, bár a középiskolás férfiak esetében inkább az extrinsic tényezők dominálnak. A szakma presztízse nagyjából egyformán fontos mindkét nemnek (bár a középiskolások esetében a nőknek (nők: 3,98; férfiak: 3,96), a beiratkozó hallgatók esetében pedig a férfiaknak (férfiak: 3,58; nők: 3,35) volt egy kicsit fontosabb), ugyanakkor a várható jövedelem és a munkaerőpiaci lehetőségek jobban foglalkoztatják a férfiakat. Ezeket az idősebb korosztály szám szerint fontosabbnak értékelte

(középiskolás férfiak: 3,90; középiskolás nők: 3,18, ill. egyetemista férfiak: 4,12; egyetemista nők: 3,44), de a nemek közti különbség a fiatalabbak esetében volt jelentősebb. A családi befolyás a nők esetében inkább a fiatalabbaknak, míg férfiak esetében inkább az idősebbeknek fontos.

A nők esetében a két korosztály nagyon hasonlóan értékelte az extrinsic motivációs tényezőket is, és egyértelműen alárendeltek az intrinsic tényezőknek. A fiatalabb korosztály esetén a különbség a két kategória között kevésbé kifejezett, a szakma presztízsét (középiskolás nők: 3,98; egyetemista nők: 3,35) és a várható jövedelmet (középiskolás nők: 3,43; egyetemista nők: 3,07) pedig határozottabban fontosabbnak tartják, mint az idősebb társaik. A középiskolásoknak szintén fontosabbak voltak a családi minták és támogatás (középiskolás nők: 2,11; egyetemista nők: 1,62).

A férfiak esetében nagy különbség van a beiratkozó és az érdeklődő középiskolás korosztály között (**2. ÁBRA**). Míg a beiratkozó diákok („golyák”) esetén a férfiak motivációi csupán kismértékben tértek el a nőkéitől (intrinsic motivációk fontosabbak), addig a középiskolás férfiak esetében jóval fontosabbak voltak az extrinsic motivációk, főleg „A szakma presztízse” (első hely, 3,96) és a „Magas várható jövedelem” (harmadik hely 3,90) volt kiemelt fontosságú, de a könnyű elhelyezkedés is vonzó volt, annak ellenére, hogy a számszerű értéke alacsonyabb (középiskolások: 6. hely 3,44; egyetemisták: 8. hely 4,12). Az extrinsic motivációk fontosságát az is mutatja, hogy az intrinsic-extrinsic motivációs tényezők közötti különbség is jóval kisebb, mint az idősebb korcsoportban.

2. ábra: A FÉRFIAK JELLEMZŐ MOTIVÁCIÓI ÉLETKOR SZERINTI BONTÁSBAN (GÓLYA N=75, KÖZÉPISKOLÁS N=111)

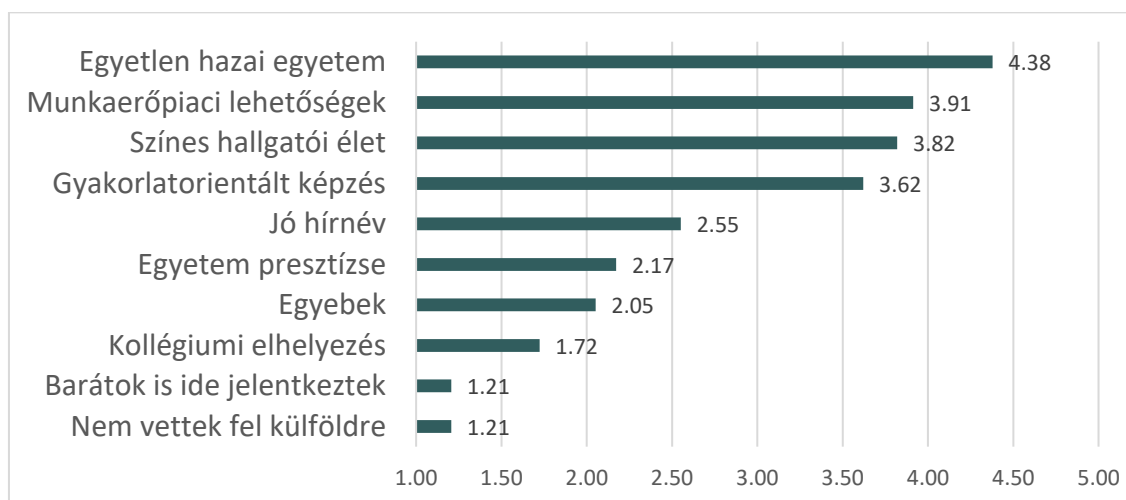

Likert skála: 1: „Egyáltalán nem befolyásolt”, 5: „Nagymértékben befolyásolt”

5.3 Az egyetemválasztás szempontjai

Azok után, hogy valaki elhatározta, állatorvos szeretne lenni, még mindig ki kell választania azt az intézményt, ahol a képzést elvégzi. A beiratkozó hallgatóknak Likert skálán (1: „Egyáltalán nem befolyásolt”, 5: „Nagymértékben befolyásolt”) kellett értékelnie, hogy mennyire befolyásolták őket az egyes tényezők egyetemválasztás során. A legtöbb hallgató megjegyezte, hogy az intézményünk az egyetlen, állatorvosi diplomát kibocsátó intézmény hazánkban (4,38), így, ha ezt a hivatást választják, nem válogathatnak a képzések közül. Sokaknak fontos volt, hogy az itt megszerzett diplomával könnyen elhelyezkedhetnek a munkaerőpiacon (3,91), amit tovább segít a képzés gyakorlatorientáltsága (3,62). Az Állatorvostudományi Egyetem hallgatói közössége kiemelkedően összetartó így nem meglepő, ha a színes hallgatói élet (3,82) sok diákot vonz. (3. ÁBRA).

3. ábra: AZ EGYETEMVÁLASZTÁS FŐ SZEMPONTJAI (N = 338)

Likert skála: 1: „Egyáltalán nem befolyásolt”, 5: „Nagymértékben befolyásolt”

5.4 Akik végül máshol folytatják

Az Állatorvostudományi Egyetemet elhagyó, a képzésről kiiratkozó diákok pályaválasztási motivációi nem térnek el jelentős mértékben a középiskolás, illetve a beiratkozó diákokétól, azonban tekintve, hogy nagyon kevés diák iratkozik ki az egyetemünkről, az ő esetükben nem tudtunk megalapozott összehasonlítást végezni az középiskolás és az első évre beiratkozó csoportokkal.

A kiiratkozott 14 diák közül 13-an 2023-ban, egy diák pedig 2022-ben hagyta el az egyetemet, a legtöbben a második félévükben (7 diák, >50%). A kérdőíveket kitöltő diákok 64%-a volt nő, ez valamivel alacsonyabb a tanulmányaikat megkezdő diákok közötti hölgyek arányánál (78%). Ezen diákok 57%-a érkezett Budapestről, egy diák pedig Szlovákiából és 79%-uk kezdte a képzést állami támogatott formában.

A kiiratkozás legfőbb okaként magánéleti problémákat jelöltek meg (a diákok 43%-a), ezt követte a „Rájöttem, hogy más szakterület érdekel”, „Nem olyan a hivatás, mint amilyennek elképzeltem” és a „Felvettek állami ösztöndíjas képzésre” önköltséges helyett, 21-21-21%-kal. A diákok 14%-a nem tudta teljesíteni az elvárt követelményeket és így elbukta az állami ösztöndíját, ők jellemzően újrafelvételiznek az egyetemre. Egy diák iratkozott ki egészségügyi probléma miatt, egy másik diák pedig túl stresszesnek találta az egyetemet és a kötelességei mellett már nem jutott ideje másra. Szintén egy diák érezte úgy, hogy nem elég gyakorlatias az oktatás és a curriculum sok felesleges anyagot tartalmaz.

A legtöbb kiiratkozó diák újrafelvételizett a Budapesti Állatorvostudományi Egyetem állatorvosi képzésére (36%), egy diák pedig az egyetemen belül, de zoológus

képzésen szeretne volna folytatni a tanulmányait. A diákok 14-14% folytatta tanulmányait egy másik egyetemen vagy vállalt munkát Magyarországon. Egy diák jelentkezett Felsőoktatási Szakképzésbe, 21%-uk pedig még nem tudta merre tovább. A kiiratkozott diákok 64%-a hazánkban tervezte a jövőjét, 29%-uk külföldön, de az Európai Unión belül és csupán egy diák szeretett volna az Európai Unión kívül elhelyezkedni.

5.5 Állatorvosi szakterület választása

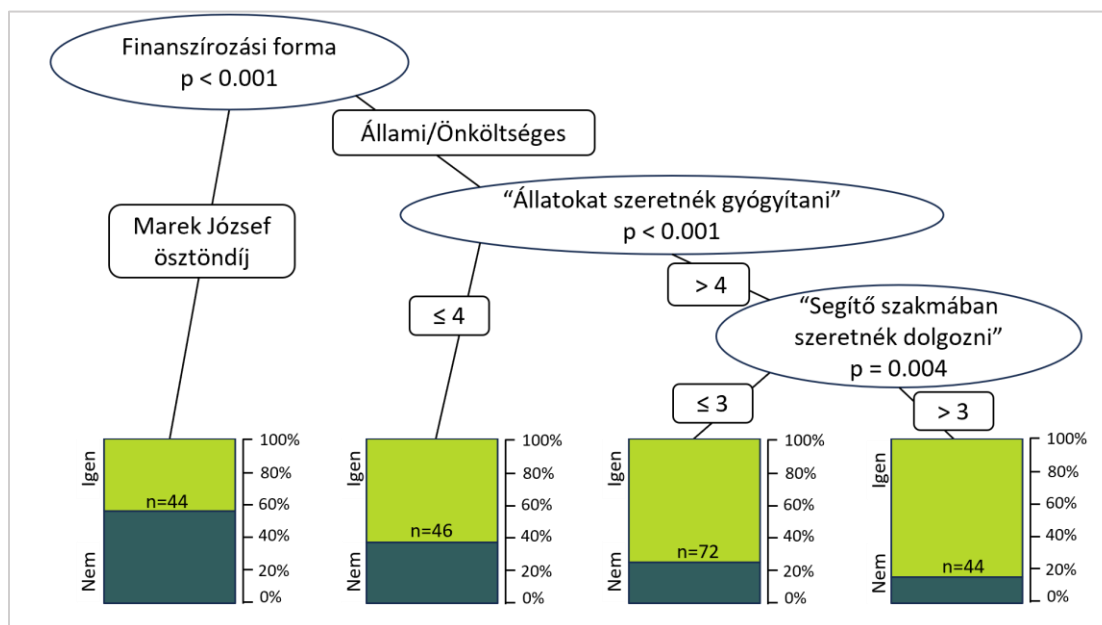
5.5.1 Kisállatorvoslás

A középiskolás diákokra jellemző, hogy a kisállatorvoslás iránti érdeklődés esetében a mezőgazdaság iránti érdeklődés (hiánya) volt a legmeghatározóbb, azonban nem volt olyan demográfiai csoport, ahol a kisállatorvoslás iránt érdeklődő diákok aránya 40%-nál alacsonyabb lett volna. Az érdeklődő diákok aránya a legmagasabb abban a csoportban volt, ahol a diákok kevésbé érdeklődnek a mezőgazdaság iránt és elgondolkodtak azon, hogy esetleg állatorvosi asszisztensnek tanuljanak.

A gólyák esetében a meghatározó tényezők némiképp eltértek. A legnagyobb eséllyel (több mint 80%) akkor érdeklődik egy diák a kisállatgyógyászat iránt, ha nem Marek József Ösztöndíjas, ami érthető továbbá nagyon biztos abban hogy állatokat szeretne gyógyítani (5-re értékelte) és segítő szakmában szeretne dolgozni (magasabbra értékelte mint 3). Ennek ellenére minden csoportban az elsőéves hallgatók legalább 40%-a érdeklődik a kisállatpraxis iránt.

A kisállatorvoslás iránti általános érdeklődés magas aránya nem meglepő, mivel ez a legnépszerűbb érdeklődési kör: a beiratkozó diákok 72,5%-a szeretne kisállatokat (is) gyógyítani, míg a középiskolások 68,7%-a érdeklődik a kisállatpraxis iránt. Nemek és lakhely szerint sincsenek jelentős eltérések. Azt, hogy az egyes szocio-demográfiai profilú beiratkozó hallgatók mekkora eséllyel érdeklődnek a kisállatorvoslás iránt, a **4. ÁBRA** mutatja be.

4. ábra: A KISÁLLATORVOSLÁS IRÁNT ÉRDEKLŐDŐ ELSŐ ÉVES DIÁKOK FŐ JELLEMZŐI (N = 338)

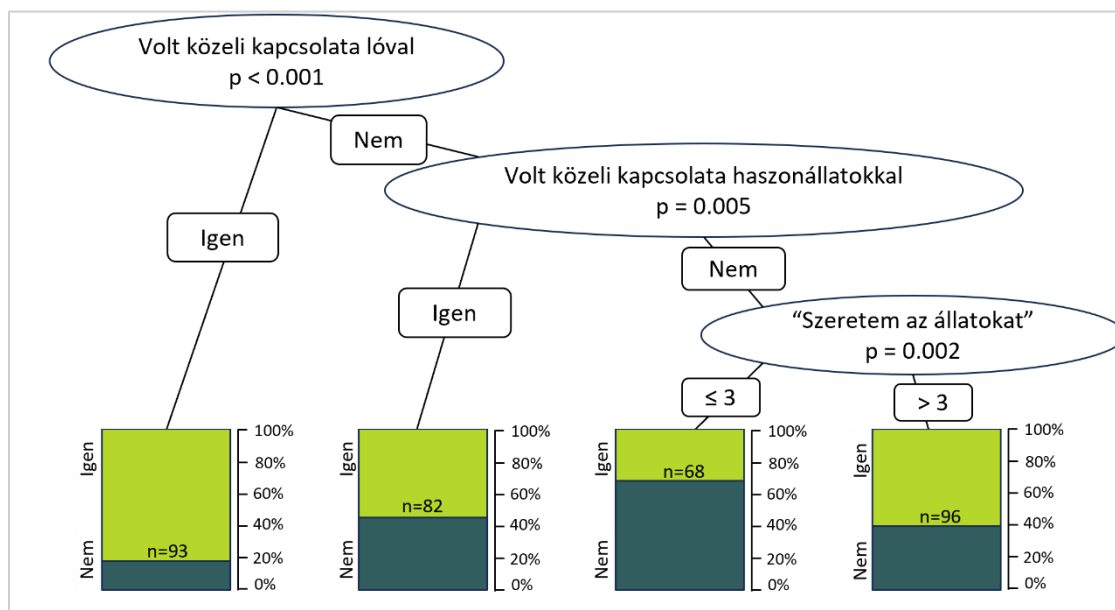

5.5.2 Lógyógyászat

A lógyógyászat iránti érdeklődést nagyon erősen befolyásolta, hogy a diákoknak volt-e szoros kapcsolata lóval. A középiskolás diákok esetében a lótarás volt a legmeghatározóbb tényező, de a nemeknek is nagy szerepe volt. Azok a férfiak, akik nem tartottak lovat szinte biztosan nem szerettek volna a diploma megszerzése után lovakkal foglalkozni (8% igen) a nők esetében ez az arány magasabb volt, főleg, ha kevésbé érdeklődtek a többi természettudományos terület iránt. A lótarás inkább jellemző a nőkre a férfiakkal szemben (55% vs. 44%), lakhely szerinti eltérés nem jellemző.

A beiratkozó diákok esetében is hasonló eredmények születtek, de a nemek szerepe nem volt különösebben meghatározó. Azoknak a gólyáknak, akiknek volt lova, közel 80%-a szeretne lóval foglalkozni. Amennyiben egy diáknak nem volt szoros kapcsolata lóval, de valamilyen haszonállattal igen, vagy jelentősen befolyásolta a szakmaválasztás során az állatok szeretete akkor még mindig több mint 50% az esélye, hogy szeretne lovakkal (is) foglalkozni (5. ÁBRA).

5. ábra: A LÓGYÓGYÁSZAT IRÁNT ÉRDEKLŐDŐ ELSŐ ÉVES DIÁKOK FŐ JELLEMZŐI
(N = 338)

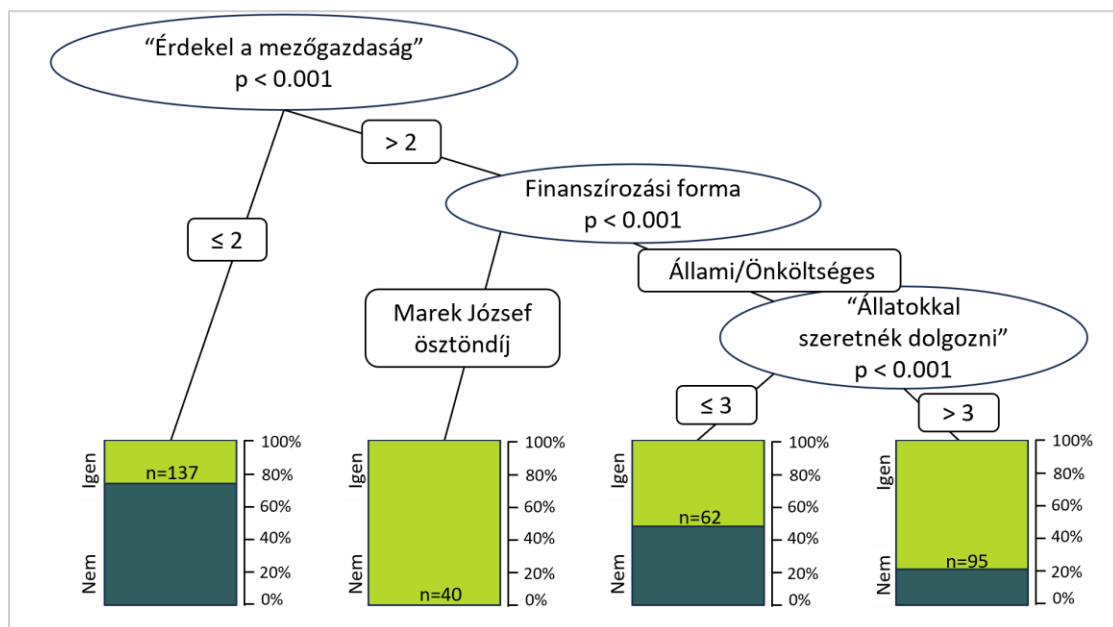
5.5.3 Haszonállatgyógyászat

A haszonállatgyógyászat esetében egyértelműen meghatározó a mezőgazdaság iránti érdeklődés: azok a diákok, akik érdeklődnek a mezőgazdaság iránt és biztosak benne, hogy állatorvosok szeretnének lenni szeretnének a legnagyobb eséllyel a haszonállatpraxisban dolgozni. Akik kevésbé biztosak abban, hogy állatorvosok szeretnének lenni ott az érdeklődők aránya is jóval alacsonyabb (körökben népszerű „B tervek” a különböző agrárszakmák). Ha egy diák nem érdeklődik a mezőgazdaság iránt és nem volt semmilyen kapcsolata haszonállatokkal gyerekkorában akkor egyértelműen elutasítja a haszonállatos praxist (csupán 12% érdeklődik).

Az első évesek esetében is az agrár beállítottság volt a legfontosabb tényező: ha egy állatorvostan hallgatóra ez nem jellemző (3 alatti pontszám) akkor nagy eséllyel nem szeretne haszonállatokkal foglalkozni (78.2% nem). Minden hallgató, aki érdeklődik a mezőgazdaság iránt és Marek József ösztöndíjjal tanul érdeklődött a haszonállatgyógyászat iránt. Amennyiben egy hallgató nem Marek József ösztöndíjjal tanul, de kifejezetten állatokkal szeretne foglalkozni (és nem például növénytermesztéssel) (4 vagy 5 pontra értékelte) szintén nagy eséllyel szeretne haszonállatos praxisban dolgozni (6. ÁBRA).

Fontos megjegyezni, hogy mind a középiskolás mind a beiratkozó diákok körében kötődik a vidéki lakhelyhez mind a mezőgazdasági érdeklődés, mind a személyes kapcsolat a haszonállatokhoz.

6. ábra: A HASZONÁLLATGYÓGYÁSZAT IRÁNT ÉRDEKLŐDŐ ELSŐ ÉVES DIÁKOK FŐ JELLEMZŐI (N = 338)

5.5.4 Egzotikus praxis

A beiratkozó diákok válaszainak elemzése során nem tudtuk a többi szakterülethez hasonló módon azonosítani az érdeklődést meghatározó tényezőket. A jelenlegi tanulmányunk alapján az egzotikus praxis iránti érdeklődést nem befolyásolja jelentősen sem a szocio-demográfiai profil, sem az egzotikus állatok tartása, inkább a többi szakterülethez iránti érdeklődés hiánya a jellemző.

A középiskolások esetében meghatározóak voltak a gyerekkori élmények egzotikus állatokkal, azoknak, akiknek nem volt szoros kapcsolata egzotikus állatokkal és kevésbé biztos abban, hogy az állatorvosi pálya számára a megfelelő, igen alacsony eséllyel szeretne később egzotikus állatokat gyógyítani. Legnagyobb eséllyel azok érdeklődnek, akik tartottak gyerekként egzotikus állatokat és érdeklődnek a többi természettudomány iránt is. Az egzotikus állatok tartása mindkét csoportban főleg a városi nőkre jellemző.

5.5.5 Egyéb szakterületek, karrierutak

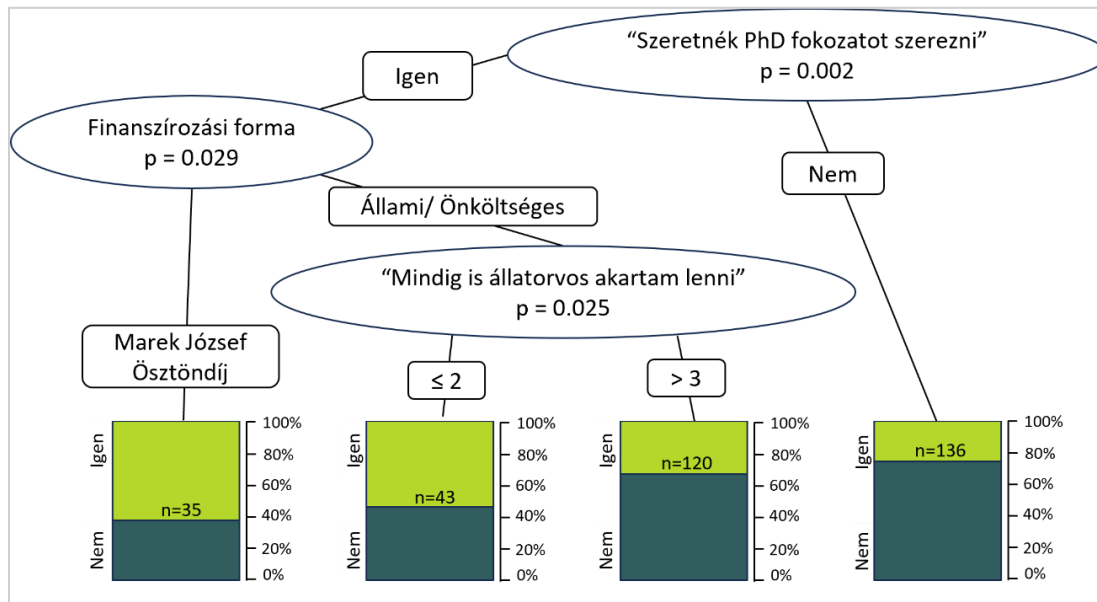
Az „Egyéb” kategóriába azokat a karrierutakat soroltuk, amelyek az állatorvosi praxison kívül esnek, pl. oktatás, kutatás, hatósági állatorvoslás, laboratóriumi munka, és

tapasztalataink szerint a hallgatók az egyetemi tanulmányaik előtt igen kevés ismerettel ezekről a szakterületekről.

Elemzésünk azt mutatja, hogy azok a hallgatók, akiket kevésbé vonz a tudomány (nem szeretnék kutatómunkát végezni, PhD fokozatot szerezni az állatorvosi diploma után) általában a nem praktizáló szakterületeket is elutasítják. Azok a hallgatók, akik terveznek további doktori címet szerezni és Marek József ösztöndíjjal tanulnak nagyobb valószínűséggel érdeklődnek ezen területek iránt is, míg azok, akik nem Marek József Ösztöndíjjal tanulnak és az állatorvosi pálya nem a gyerekkori álmuk volt, nagyobb eséllyel érdeklődnek a nem praktizáló szakterületek iránt, mint azok, akik mindig is állatorvosok szerettek volna lenni (7. ÁBRA).

A középiskolások között is erősen összefonódott a nem praktizáló szakterületek iránti érdeklődés a természettudományokkal. Legnagyobb eséllyel azok érdeklődnek az egyéb karrierutak iránt, akik elgondolkodtak azon, hogy esetleg valamilyen más természettudományos karriert válasszanak és 17 éves korukban, vagy azután (tehát későn) döntöttek az állatorvosi pálya mellett.

7. ábra: A NEM PRAKTIZÁLÓ SZAKTERÜLETEK IRÁNT ÉRDEKLŐDŐ ELSŐ ÉVES DIÁKOK FŐ JELLEMZŐI (N = 338)

5.6 A felsőbb éves egyetemi hallgatók véleménye

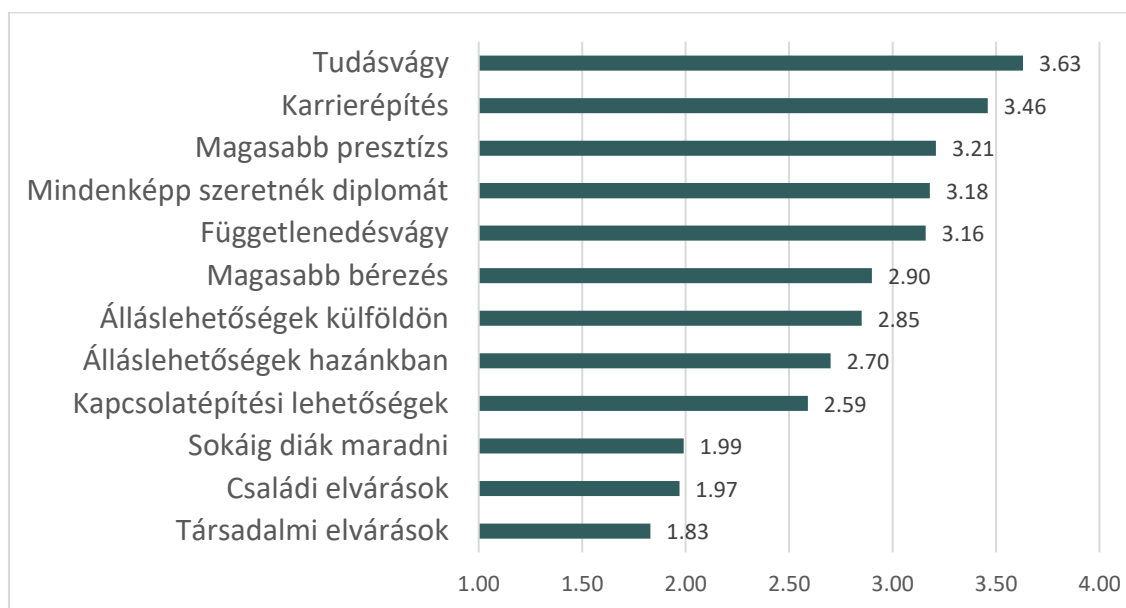
Az egyetemen jelenleg tanuló hallgatók motivációit az egyetem a Diplomás Pályakövetés során méri, ezeknek a kérdőíveknek az adatait dolgoztuk fel, a legtöbben 2020-ban töltötték ki a kérdőívet. A kérdőívet hiánytalanul visszaküldő 217 hallgató 95%-

a tanult állami ösztöndíjas formában, 72,4%-uk volt nő, a legtöbben 20 éves korukban töltötték ki a kérdőívet. 48%-uk volt kollégista, 6,5%-uk szakkollégiumi tag és 5,5%-uk vett részt Tudományos Diákköri munkában.

A tanulmányaikat előre megadott szöveges lehetőségek segítségével értékelték, ezeket a válaszlehetőségeket numerikus skálává alakítottuk ahol 1: „Nagyon valószínűtlen”/ „Egyáltalán nem jellemző rám”, 4: „Nagyon valószínű”/ „Nagymértékben jellemző rám” lehetőségeknek feleltethetők meg. Általánosságban kevésbé tartották valószínűnek, hogy intézményt (1,14) vagy szakot (1,19) váltsanak, esetleg teljesen abbahagyják a tanulmányaikat (1,08), évet valamivel többen terveztek halasztani (1,53).

A kérdőív a diplomaszerzés fő okait is vizsgálta. A legnépszerűbb okok a tudásvágy (3,63) és a karrierépítés (3,46) voltak, ezeket követte a magas presztízsű foglalkozás (3,21), az igény, hogy valamilyen diplomát mindenképp szerezzen a hallgató (3,18) és a függetlenedés (3,16). (8. ÁBRA)

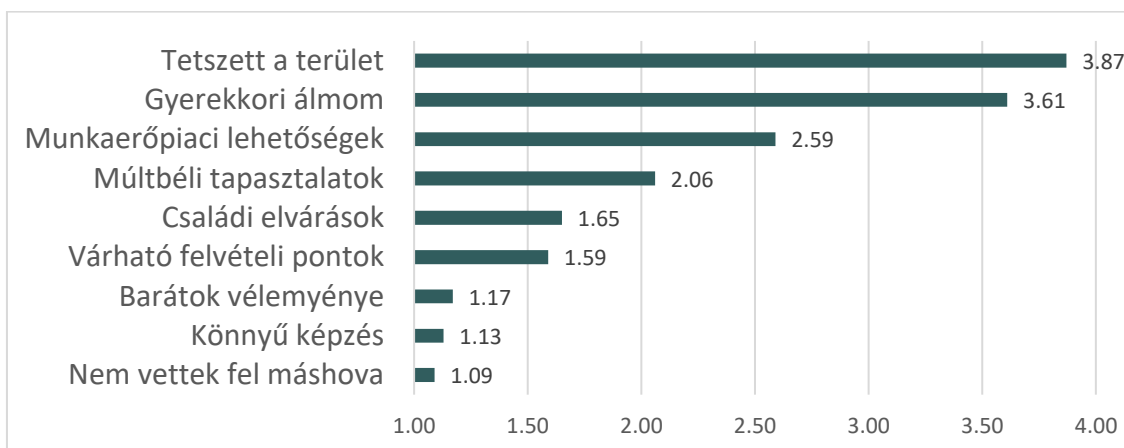
8. ÁBRA: DIPLOMASZERZÉssel KAPCSOLATOS FŐ MOTIVÁCIÓK A FELSŐBB ÉVES ÁLLATORVOSTANHALLGATÓK KÖRÉBEN (N=217)

Likert skála: 1: „Egyáltalán nem befolyásolt”, 4: „Nagymértékben befolyásolt”

Természetesen nem csak arra voltunk kíváncsiak, hogy miért folytatja egy diák a tanulmányait a felsőoktatásban, sokkal fontosabb volt, hogy miért állatorvosok szeretnének lenni (9. ÁBRA). Egyértelműen a „Tetszett ez a szakma, szakterület” volt a legnépszerűbb ok, ezt a diákok a fent említett 1-4 skálán átlagosan 3,87-re értékelték. Nagyon sokan mindig is állatorvosok szerettek volna lenni (3,61) . A többi szempont lényegesen lemaradva követte az első hármat.

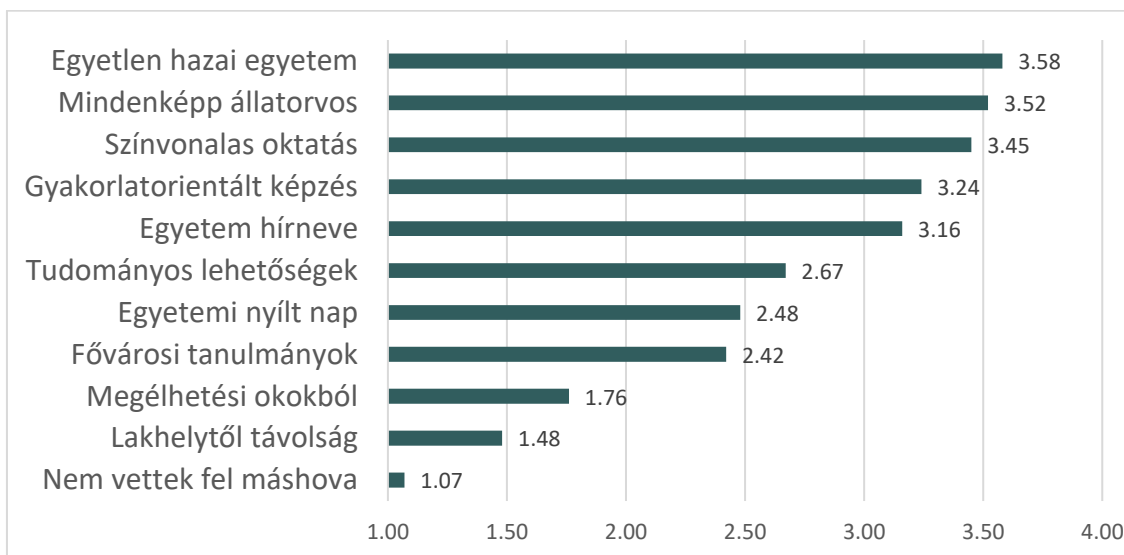
9. ÁBRA: SZAKVÁLASZTÁSSAL KAPCSOLATOS FŐ MOTIVÁCIÓS TÉNYEZŐK A FELSŐBB ÉVES ÁLLATORVOSTANHALLGATÓK KÖRÉBEN (N=217)

Likert skála: 1: „Egyáltalán nem befolyásolt”, 4: „Nagymértékben befolyásolt”

Miután valaki eldöntötte hogy állatorvos lesz még mindig több út közül választhat. Az intézményválasztás során nagyon erősen befolyásolta a diákokat hogy Magyarországon jelenleg egyedül a Budapesti Állatorvostudományi Egyetemen lehet állatorvosi diplomát szerezni (3,58) és mindenképpen álltorvosok szeretnének lenni (3,52), itt ráadásul magas színvonalú oktatáshoz juthatnak (3,45). (10. ÁBRA)

10. ÁBRA: EGYETEMVÁLASZTÁSSAL KAPCSOLATOS FŐ MOTIVÁCIÓS TÉNYEZŐK A FELSŐBB ÉVES ÁLLATORVOSTANHALLGATÓK KÖRÉBEN (N=217)

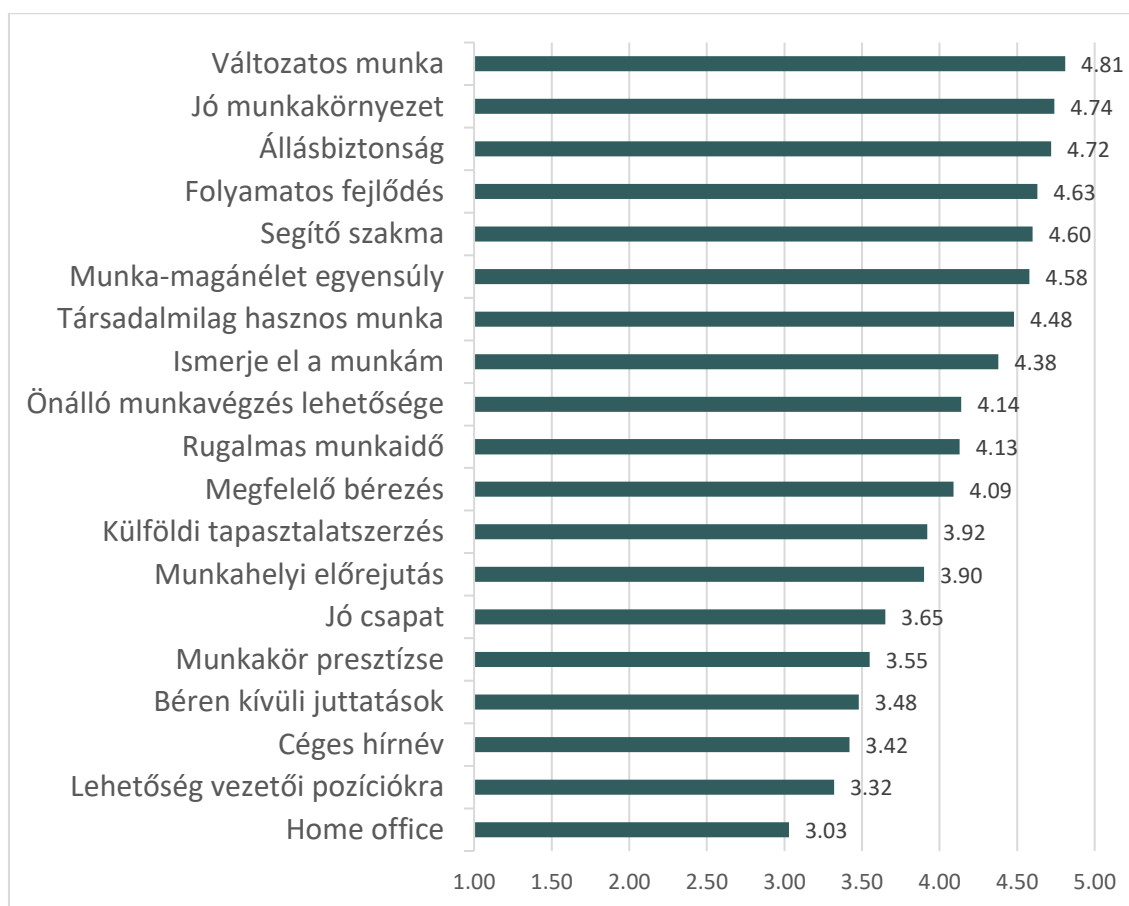
Likert skála: 1: „Egyáltalán nem befolyásolt”, 4: „Nagymértékben befolyásolt”

A képzési idő alatt a diákok jellemzően nem dolgoznak rendszeresen. A teljes vizsgált időtartam alatt csupán egy diák volt, aki teljes munkaidőben dolgozott, 16,1% részmunkaidőben, 14,3% alkalmi jelleggel, 69,1% pedig egyáltalán nem dolgozott (fizetetlen rendelői gyakorlatra a diákok 72,6%-a járt). A legtöbb diák munkája lazán

kapcsolódott a tanulmányaihoz (gyakornok, állatorvosi asszisztens, állatpatikai eladó, stb.), de sokan dolgoztak alkalmi munkaként vendéglátásban is. A hallgatók kevésbé megélhetési (2,29) inkább tapasztalatszerzési okokból dolgoztak (2,70) de itt nagy egyéni különbségek voltak. A legtöbb diák számára okoz némi nehézséget összehangolni a tanulmányait és a munkáját (2,38) és viszonylag kevesen érzik úgy, hogy a munka és a tanulás mellett jut elég idő pihenésre és kikapcsolódásra is (2,10).

A munka és a munkahely kiválasztásánál figyelembe vett tényezőket egy 1-5 tartó Likert skálán értékelték a hallgatók. A legfontosabb tényezők az érdekes, változatos munka (4,81) a munkakörnyezet (4,74) és az állásbiztonság (4,72) voltak. Szintén nagy szerepet játszott a folyamatos fejlődés lehetősége (4,63), a vágy, hogy másokon segíthessenek (4,60) illetve a munka és a magánélet egyensúlya (4,58) és sokakat motivál hogy a társadalom számára hasznos munkát végezhetnek (4,48)..(11. ÁBRA)

11. ÁBRA: A MUNKAHELYVÁLASZTÁS LEGFŐBB SZEMPONTJAI A FELSŐBB ÉVES ÁLLATORVOSTAN HALLGATÓK KÖRÉBEN (N=217)

Likert skála: 1: „Egyáltalán nem befolyásolt”, 5: „Nagymértékben befolyásolt”

A felmérésünk eredményei alapján megállapíthatjuk, hogy a legtöbb diák számára az elsődleges motivációs tényezők mind a szak-, mind az egyetemválasztás esetén a belső

(„intrinsic”) motivációs tényezők csoportjából kerültek ki. Az általunk felfedezett mintázatok nagymértékben hasonlatosak más nemzetközi kutatások eredményeivel [11, 12, 15, 18].

Alapvetően elmondható, hogy a magyar diákok esetén is a belső motivációs tényezők befolyásoló szerepe volt erősebb mind a középiskolások mind a beiratkozó hallgatók körében. Ezek a nők számára egyértelműbben fontosabbak, de a férfiak esetében is elsőbbséget élveznek. Mindkét korosztály esetében az állatszeretet, az állatokkal való munka, az állatok gyógyítása áll az első helyeken, ahogy ezek más tanulmányokban is kiemelkedő szerepet kaptak [2, 10]. A tudásvágy és a hivatástudat mindkét korcsoportban a nők esetében volt fontosabb [5, 13, 19]. Ezen tényezők kialakulásában és a nyitottság fenntartásában [30] komoly szerepet játszik az élményalapú oktatás [44, 45], személyes tapasztalatok, mint a szakkörök [3, 10], nyári táborok, gyerekkori háziállatok [2, 5, 10, 11, 13, 22], ezért az Állatorvostudományi Egyetem már évek óta támogatja ezeket a kezdeményezéseket, legyen szó akár tanulmányi versenyek szervezéséről, akár gyerektáborok szakmai támogatásáról [8]. A továbbiakban megfontolandó ezen lehetőségek tárházának bővítése, hogy minél fiatalabb korban elkezdhessük megismertetni a gyerekeket hivatásunk szépségeivel. A „Job shadowing” (amikor a diákok végigkövethetik egy állatorvos/rendelő napjait) ennek egy meglehetősen hatékony eszköze [2, 3, 10], azonban hazánkban erre egyelőre nem akad intézményesített lehetőség. Ilyen programok ellenőrzött keretek között való megszervezésére remek lehetőséget biztosítana az Iskolai Közösségi Szolgálat (IKSz), hiszen ez 50 óra önkéntes munkát ír elő minden diák számára az érettségi megszerzésének feltételeként. Amennyiben ezt az 50 órát egy olyan magas színvonalú klinikai, kutatási és oktatási feladatokat ellátó környezetben töltheti a diák, mint az Állatorvostudományi Egyetem, akkor hatékonyan meg tudjuk ismertetni az állatorvosi hivatás minden területével. Erre azért is lenne nagy szükség, mert az eredményeink alapján az érdeklődő középiskolás és a beiratkozó diákok motivációi főleg a férfiak esetében nagymértékben különböznek, tehát nem a korábban érdeklődő diákok nyernek felvételt a képzésre.

Bár a felmérésünk eredményei szerint a belső motivációs tényezők eleve nagyobb szerepet játszanak a pályaválasztásban és a diákok pályán való megtartásában is, a külső motivációs tényezőket viszont közvetlenül tudjuk befolyásolni. A vártaknak megfelelően az olyan klasszikus „extrinsic” motivációk, mint a magas presztízssű szakma, a várható

jövedelem és a könnyű elhelyezkedés inkább a férfiakra voltak jellemzőek és közöttük is a fiatalabb korosztályra [3, 5, 11, 15–19, 21].

A hallgatóink motivációinak hullámlását mind az irodalmi adatokból [34, 35] mind az anekdotikus elbeszélésekből sejthetjük, azonban a konkrét problémák meghatározására érdemes lenne további felméréseket végezni minden évfolyamban, mivel az általános Diplomás Pályakövetési Program kérdőívei nem szakmaspecifikusak. Ha képesek vagyunk meghatározni a problémás időszakokat a képzésben, az oktatás szervezésében eszközölt változásokkal csökkenthetjük a mentális leterheltséget, ami hosszútávon egyértelmű pozitív hatásokkal bír [31, 32, 35].

Az állatorvoslás egy igen változatos hivatás és köszönhetően az általános képzettséget nyújtó diplomának, az itt tanuló diákok a szakma bármely területén elhelyezkednek. Az állatorvos képzésnek az is célja, hogy felkeltse és fenntartsa a diákok érdeklődését és így sikeresen megismertesse őket minél több karrierlehetőséggel. Ezen túlmenően időnként érdemes felülvizsgálni az egyes tárgyakat és előadókat, hiszen ha az előadók fel tudják kelteni a diákok figyelmét akkor egyértelműen nő a megszerzett tudás színvonala [30–32]. Azzal azonban tisztában kell lennünk, hogy az érdeklődési területek már jóval az egyetemre való beiratkozás előtt komolyan formálódnak. A Marek József Ösztöndíj egy remek kezdeményezés, azonban sikerességét alighanem tovább lehetne növelni az ösztöndíjprogramot támogató kezdeményezésekkel. Sok érdeklődő diák el sem jut a felvételiig, mert a környezete vagy a középiskolai eredményei eltántorítják tőle. Ezen nehézség egyik lehetséges orvoslási módja lehet például egy „nulladik” szakmai felkészítő év ami adott esetben összeköthető akár állatorvosi asszisztensi/szaksegédi képzéssel is [2, 46]. Ennek létjogosultságát tükrözi az a tény is miszerint a 2024/2025 tanévre három diák is felvételt nyert állatorvosképzésre, akik azelőtt elvégezték az egyetemünk által kínált állatorvosi asszisztens képzést. Amennyiben célzott módon hirdetünk programokat, ösztöndíjakat, vezetjük a felvételi beszélgetéseket képesek lehetünk a létszámhiánnyal küzdő szakterületek iránt érdeklődő diákok arányát növelni, ehhez is nyújthatnak segítséget az általunk készített elemzések.

6 ÖSSZEFOGLALÁS

Kutatásunk fő fókusza az állatorvosi szakma iránt érdeklődő középiskolások és az Állatorvosi Egyetemre felvételt nyert magyar diákok motivációs háttere volt. Egyetemünkre főként az ország központi régióiból iratkoznak be a diákok (50,0%), a vidéki vármegyék közül Győr-Moson-Sopron vármegye adta a legtöbb diákot (6,1%). Egyértelmű a női többség, mind az érdeklődő középiskolások mind a beiratkozó diákok közel 80%-a nő. 2022 óta nagymértékben megemelkedett az önköltséges képzésen tanuló diákok száma, a jelenleg a beiratkozó diákok 11,4%-a kezdi meg ilyen formában a tanulmányait. Az egyetemválasztás során meghatározó tényező, hogy hazánkban nincs másik állatorvosképzés (4,4), de ezen kívül az ÁTE legvonzóbb tulajdonságai a diploma munkaerőpiaci értéke (3,9), a színes hallgatói élet (3,8) és a gyakorlatiorientáltság (3,6).

Az állatorvosi hivatást főként az állatok szeretete és gyógyítása miatt választják a diákok, de a tudásvágyat és a munkaerőpiaci elhelyezkedési lehetőségeket is többen említették. A középiskolások az egyetemistáknál magasabbra értékelték a külső (extrinsic) és alacsonyabbra a belső (intrinsic) motivációs tényezőket. Összességében elmondhatjuk, hogy míg a nők esetében az érdeklődő és a ténylegesen felvételt nyert diákok motivációs profilja erős hasonlóságot mutatnak, addig a férfiak körében az eltérések igen jelentősek, tehát sok esetben nem azok a diákok nyernek felvételt az egyetemre, akik középiskolásként még érdeklődtek.

A szakterületek kiválasztása során komoly befolyásoló ereje van a személyes tapasztalatoknak, gyermekkorban tartott állatoknak. A kisállattartás és ennek megfelelően a kisállatgyógyászat volt a legnépszerűbb szakterület. A lovas és haszonállatos praxisban főként azok gondolkodnak, akiknek volt kapcsolata ezekkel az állatokkal gyerekkorában. Amennyiben például azt szeretnénk hogy több haszonállatpraxis iránt érdeklődő diák nyerjen felvételt az egyetemre, akkor már fiatalon el kell kezdeni támogatni a vidéki, agrárium iránt érdeklődő, haszonállatokkal közelebbi kapcsolatot ápoló diákokat (pl. általános és középiskolai programok, mezőgazdasági technikumok és az állatorvosképzés közötti szakadék áthidalása). Ezen túlmenően megfontolandó lenne olyan további programok létrehozása, amelyek segítenek megismertetni a középiskolások és az egyetemi diákokat az állatorvoslás minél több szakterületével, a hivatás által kínált lehetőségekkel.

7 IRODALOMJEGYZÉK

1. Langlands A (2005) The gateways to the professions report. Department for Education and Skills <https://dera.ioe.ac.uk/id/eprint/6459/1/Gateways%20to%20the%20Professions%20Report%20-%20July%202005%20-%20%20FINAL.pdf>
Accessed 2 Jan 2024
2. Robinson D, Munro M, Baldwin S, Pollard E (2007) Gateways to The Veterinary Profession: Perceptions of Veterinary Careers. IES, Brighton. <https://www.employment-studies.co.uk/system/files/resources/files/443.pdf>
3. Fizer D (2013) Factors Affecting Career Choices of College Students Enrolled in Agriculture. The University of Tennessee, Martin. <https://www.studocu.com/ph/document/western-philippines-university/statistics/fizer-research-project-final/27999977>
4. Andrews FM (2009) Veterinary schools admission in the United Kingdom: attracting students to veterinary careers to meet the expanding needs of the profession and of global society: -EN- -FR- La sélection dans les écoles vétérinaires au Royaume-Uni : attirer les étudiants vers les filières de la médecine vétérinaire qui correspondent aux nouveaux besoins de la profession et de la société -ES- La admisión en las facultades de veterinaria del Reino Unido, o cómo alentar a los estudiantes a cursar estudios veterinarios para satisfacer las crecientes necesidades de la profesión y de la sociedad mundial. Rev Sci Tech OIE 28:699–707. <https://doi.org/10.20506/rst.28.2.1919>
5. Sans P, Mounier L, Bénet J-J, Lijour B (2011) The Motivations and Practice-Area Interests of First-Year French Veterinary Students (2005–2008). Journal of Veterinary Medical Education 38:199–207. <https://doi.org/10.3138/jvme.38.2.199>
6. Györfi Z, Susánszky A, Szántó Z, Susánszky É (2017) Az orvosi pályaválasztás átalakulása – Mit mutatnak a terepmunka-tapasztalataink? Metszetek 6:5–21. <https://doi.org/10.18392/metsz/2017/3/6>
7. Horváth L, Bendzsel D, Ózsvári L (2021) Az állatorvos-társadalom nemi összetételének változása és annak hatása az állatorvosi hivatásra Magyarországon. Magyar Állatorvosok Lapja 143:479-496.
8. Szücs L, Bárdos K, Máté M, Ózsvári L (2023) A magyarországi állatorvostanhallgatók pályaválasztásának motivációs tényezői 2016 és 2020 között. Magyar Állatorvosok Lapja 555–469. <https://doi.org/10.56385/magyallorv.2023.09.555-569>
9. RCVS annual report (2007) Royal College of Veterinary Surgeons <https://www.rcvs.org.uk/news-and-views/publications/rcvs-annual-report-2007/?destination=%2Fnews-and-views%2Fpublications%2F%3Ffilter-keyword%3Dfacts%26filter-type%3D%26filter-month%3D%26filter-year%3D%26%26%26type%3Drfst%26set%3Dtrue> Accessed 16 Nov 2023
10. Sprecher DJ (2004) Insights into the Future Generation of Veterinarians: Perspectives Gained From the 13- and 14-Year-Olds Who Attended Michigan State University's Veterinary Camp, and Conclusions about Our Obligations. Journal of Veterinary Medical Education 31:199–202. <https://doi.org/10.3138/jvme.31.3.199>

11. Cake M, McArthur ML, Mansfield CF, Zaki S, Carbonneau K, Matthew SM (2020) Challenging identity: development of a measure of veterinary career motivations. *Veterinary Record* 186:386–386. <https://doi.org/10.1136/vr.105510>
12. Aschbacher PR, Li E, Roth EJ (2009) Is science me? High school students' identities, participation and aspirations in science, engineering, and medicine. *J Res Sci Teach* 47:564–582. <https://doi.org/10.1002/tea.20353>
13. Fontanini C (2011) What are the motivations that steer women and men towards a career in veterinary medicine ? In: *Unesco Chair in Gender Equality and Women's Empowerment*, Université de Chypre, Nicosie, 22-23 octobre 2010. UNESCO, Nicosie, Cyprus, pp 117–127
14. Krishna B, Sharma G, Harilal R, Suresh J (2017) Relationship between achievement motivation and risk preference with career preferences of veterinary students in Andhra Pradesh. *International Journal of Science, Environment and Technology* 6:1985–1988. <https://doi.org/10.4314/gjpas.v10i1.16356>
15. Cake MA, Mansfield CF, McArthur ML, Zaki S, Matthew SM (2019) An Exploration of the Career Motivations Stated by Early-Career Veterinarians in Australia. *Journal of Veterinary Medical Education* 46:545–554. <https://doi.org/10.3138/jvme.0717-093r>
16. Morgan C, Isaac JD, Sansone C (2001) The Role of Interest in Understanding the Career Choices of Female and Male College Students. *Sex Roles* 44:295–320. <https://doi.org/10.1023/A:1010929600004>
17. Haase H, Lautenschläger A (2011) Career Choice Motivations of University Students. *Business Administration* 2:1 IJBA 2:. <https://doi.org/10.5430/ijba.v2n1p2>
18. Holzer BM, Ramuz O, Minder CE, Zimmerli L (2022) Motivation and personality factors of Generation Z high school students aspiring to study human medicine. *BMC Med Educ* 22:31. <https://doi.org/10.1186/s12909-021-03099-4>
19. Tomlin JL, Brodbelt DC, May SA (2010) Influences on the decision to study veterinary medicine: variation with sex and background. *Veterinary Record* 166:744–748. <https://doi.org/10.1136/vr.b4834>
20. Aeschlimann B, Herzog W, Makarova E (2016) How to foster students' motivation in mathematics and science classes and promote students' STEM career choice. A study in Swiss high schools. *International Journal of Educational Research* 79:31–41. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2016.06.004>
21. Kiran F, Irum S, Zahoor A (2021) Identification of career choice motivations in medical students and its association with academic performance and gender; a case control study. *PAFMJ* 71:962–65. <https://doi.org/10.51253/pafmj.v71i3.5531>
22. Serpell JA (2005) Factors Influencing Veterinary Students' Career Choices and Attitudes to Animals. *Journal of Veterinary Medical Education* 32:491–496. <https://doi.org/10.3138/jvme.32.4.491>

23. KSH (2023) Teljes munkaidőben alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete foglalkozások szerint. https://www.ksh.hu/stadat_files/mun/hu/mun0059.html. Accessed 13 Oct 2024
24. OECD (2009) Equally prepared for life?: How 15-year-old boys and girls perform in school. Organisation for Economic Co-operation and Development, Paris
25. Eccles JS, Wigfield A (2002) Motivational Beliefs, Values, and Goals. *Annual Review of Psychology* 53:109–132. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.53.100901.135153>
26. Girasek E (2006) Orvosok pályaválasztása. Eötvös Lóránd Tudományegyetem - Társadalomtudományi Kar
27. Villarroel A, McDonald SR, Walker WL, Kaiser L, Dewell RD, Dewell GA (2010) A survey of reasons why veterinarians enter rural veterinary practice in the United States. *Journal of the American Veterinary Medical Association* 236:849–857. <https://doi.org/10.2460/javma.236.8.849>
28. Kostelnik K, Lotz F, Sötje L, Heuwieser W (2010) Feminization of the veterinary profession and the shortage of food supply veterinarians. *Tierärztliche Praxis Ausgabe G: Grosstiere - Nutztiere* 38:156–164
29. Jelinski MD, Campbell JR, Naylor JM, Lawson KL, Derkzen D (2008) Factors affecting the career path choices of graduates at the Western College of Veterinary Medicine. *Can Vet J* 49:161–166
30. Mikkonen J, Ruohoniemi M (2011) How Do Veterinary Students' Motivation and Study Practices Relate to Academic Success? *Journal of Veterinary Medical Education* 38:298–304. <https://doi.org/10.3138/jvme.38.3.298>
31. Krapp A (2005) Basic needs and the development of interest and intrinsic motivational orientations. *Learning and Instruction* 15:381–395. <https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2005.07.007>
32. Brophy J (2004) *Motivating Students to Learn*, 2nd ed. Routledge, Lawrence Erlbaum Associates Publishers New York <https://doi.org/10.4324/9781410610218>
33. Weston JF, Gardner D, Yeung P (2017) Stressors and Protective Factors among Veterinary Students in New Zealand. *Journal of Veterinary Medical Education* 44:22–28. <https://doi.org/10.3138/jvme.0116-014R1>
34. Meyer-Parsons B, Van Etten S, Shaw JR (2017) The Healer's Art (HART): Veterinary Students Connecting with Self, Peers, and the Profession. *Journal of Veterinary Medical Education* 44:187–197. <https://doi.org/10.3138/jvme.0116-022R>
35. Little WB, Hervé-Claude LP, French H, Bradtke J, Artemiou E (2023) Veterinary Students' Sense of Belonging: Growing Community with Small Group Academic Enhancement. *MedSciEduc* 33:1165–1174. <https://doi.org/10.1007/s40670-023-01857-1>

36. Kember * D (2004) Interpreting student workload and the factors which shape students' perceptions of their workload. *Studies in Higher Education* 29:165–184. <https://doi.org/10.1080/0307507042000190778>
37. Harling M, Strehmel P, Schablon A, Nienhaus A (2009) Psychosocial stress, demoralization and the consumption of tobacco, alcohol and medical drugs by veterinarians. *Journal of Occupational Medicine and Toxicology* 4:4. <https://doi.org/10.1186/1745-6673-4-4>
38. Smith DF (2013) Lessons of History in Veterinary Medicine. *Journal of Veterinary Medical Education* 40:2–11. <https://doi.org/10.3138/jvme.1112.04>
39. Skipper GE, Williams JB (2012) Failure to Acknowledge High Suicide Risk among Veterinarians. *Journal of Veterinary Medical Education* 39:79–82. <https://doi.org/10.3138/jvme.0311.034R>
40. Diulio AR, Dutta NM, Gauthier JM, Witte TK, Correia CJ, Angarano D (2015) Associations among Depressive Symptoms, Drinking Motives, and Risk for Alcohol-Related Problems in Veterinary Students. *Journal of Veterinary Medical Education* 42:11–17. <https://doi.org/10.3138/jvme.0914-093R>
41. Hafen M, Reisbig AMJ, White MB, Rush BR (2008) The First-Year Veterinary Student and Mental Health: The Role of Common Stressors. *Journal of Veterinary Medical Education* 35:102–109. <https://doi.org/10.3138/jvme.35.1.102>
42. Hofmeister H (2010) The integration of gender research, women's studies, and men's studies in family research.: A comparison of English and German sources. pp 183–196 <https://doi.org/10.2307/j.ctvdf01tb.18>
43. Schunter N, Glaesmer H, Lucht L, Bahramsoltani M (2022) Depression, suicidal ideation and suicide risk in German veterinary medical students compared to the German general population. *PLOS ONE* 17:e0270912. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0270912>
44. Alexopoulos AN, Paolucci P, Sotiriou SA, Bogner FX, Dorigo T, Fedi M, Menasce D, Michelotto M, Paoletti S, Scianitti F (2021) The colours of the Higgs boson: a study in creativity and science motivation among high-school students in Italy. *Smart Learn Environ* 8:23. <https://doi.org/10.1186/s40561-021-00169-4>
45. Hiller SE, Kitsantas A (2014) The Effect of a Horseshoe Crab Citizen Science Program on Middle School Student Science Performance and STEM Career Motivation: Citizen Science Career Motivation. *Sch Sci Math* 114:302–311. <https://doi.org/10.1111/ssm.12081>
46. Payne R (2007) Encouraging student diversity: a new gateway to veterinary medicine. *In pract* 29:356–359. <https://doi.org/10.1136/inpract.29.6.356>

8 KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Köszönettel tartozom Dr. Ózsvári László témavezetőmnek a rengeteg segítségért és Balogh Krisztinának akire mindig lehet számítani. Hálás vagyok Csapó Tímea asszonynak illetve minden tanárnak és hallgatótársamnak akik a pályaválasztási napokon illetve az Educatio kiállításon kitöltették a kérdőíveket a középiskolásokkal, nélkülözhetetlenek voltak az adatgyűjtéshez. Köszönöm dr. Fehérvári Péternek hogy megismerttetett a „CART” rejtelseivel és a családomnak hogy mindig mellettem állnak.